

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра фінансів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

для здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему: “Основи організації та функціонування банківських установ”

Виконав: студент групи ФБС-21м

спеціальності 072 “ Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок”

Тимченко Олександр Олексійович

Керівник: к.е.н, доцент

Мигович Т.М.

Рецензент: к.е.н, доцент кафедри обліку і

оподаткування Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Шкроміда В.В.

Івано-Франківськ – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ.....	6
1.1. Основи організації та діяльності банківських установ	6
1.2. Види та характеристика банківських операцій.....	13
1.3. Методичні підходи до аналізу діяльності банківських установ	19
Висновок до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»	32
2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ «Універсал Банк».....	32
2.2. Фінансова оцінка активних і пасивних операцій АТ «Універсал Банк».....	40
2.3. Аналіз фінансових результатів та ефективності діяльності АТ «Універсал Банк»	50
Висновок до розділу 2.....	63
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ.....	65
3.1. Шляхи розв'язання проблем в організації діяльності вітчизняних банків ...	65
3.2. Напрями підвищення ефективності діяльності АТ «Універсал Банк».....	75
Висновок до розділу 3.....	84
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88
Додатки.....	93

ВСТУП

Актуальність дослідження. Для стабільного функціонування економіки країни необхідна ефективна банківська система, оскільки вона відіграє ключову роль у стимулюванні економічного зростання. Ця роль зумовлена виконанням банками функції основних фінансових посередників, що забезпечують переміщення грошових ресурсів між різними економічними суб'єктами для задоволення їхніх потреб у кредитних коштах, що є важливою умовою розширеного відтворення. Це, в свою чергу, вимагає від банків збільшення обсягів, оптимізації структури та вдосконалення роботи з мобілізації банківських ресурсів.

Від ефективності роботи кожного банку залежить загальна ефективність банківської системи. Комерційні банки, концентруючи значні фінансові ресурси і розподіляючи кредитні потоки, відіграють ключову роль у розвитку економіки. На макрорівні низька ефективність посередництва між власниками вільних коштів та тими, хто їх потребує, може призвести до повільного економічного зростання або його відсутності. Тому економічна та фінансова міць країни значною мірою залежить від ефективності роботи банківської системи. На мікрорівні низька ефективність знижує конкурентоспроможність банку. Таким чином, банки повинні постійно підвищувати ефективність своєї діяльності.

Дослідження економічної ефективності банківської діяльності привертає увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків, серед яких: І.Г. Брітченко, Н.Р. Галайко, В.М. Кочетков, С.О. Хайлук, О. Мертен, В.М. Діба, Д.В. Шараєвський, Л.М. Прийдун, С.Ю. Буевич, А.М. Герасимович, Л.І. Дмитришин, А.В. Буряк, Л. Рассел Акофф, Дж. Сінкі.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних і методичних основ організації діяльності банківських установ та розробка пропозицій щодо її вдосконалення.

Завдання дослідження включають:

- охарактеризувати основи організації та функціонування банківських установ;
- дослідити та охарактеризувати різні види банківських операцій;
- визначити методичні підходи до аналізу діяльності банківських установ;
- дати організаційно-економічну характеристику АТ «Універсал Банк»;
- здійснити фінансову оцінку активних і пасивних операцій АТ «Універсал Банк»;
- проаналізувати фінансові результати та ефективність діяльності АТ «Універсал Банк»;
- визначити шляхи вирішення проблем в організації діяльності вітчизняних банків;
- обґрунтувати напрями підвищення ефективності діяльності АТ «Універсал Банк».

Об'єктом дослідження виступає діяльність банку як економічного суб'єкта та фінансового посередника.

Предметом дослідження є теоретичні основи та методичні підходи до організації та функціонування банківських установ.

Для досягнення поставленої мети використовувались як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження, які дозволяють отримати комплексне розуміння об'єкта дослідження та забезпечують системний підхід до аналізу. Кожен метод відіграє важливу роль у процесі дослідження, забезпечуючи різні аспекти аналізу та допомагаючи виявити ключові закономірності та тенденції.

Методи пізнання, аналізу та синтезу були використані для глибокого розуміння досліджуваного об'єкта та структури його елементів. Метод пізнання дозволяє вивчити сутність явищ та процесів, розкрити їх внутрішні взаємозв'язки та залежності. Аналіз, як метод, допомагає розділити об'єкт дослідження на складові частини, детально розглянути кожен з аспектів окремо. Метод синтезу, в свою чергу, полягає у поєднанні отриманих даних та формуванні загальної картини, що дозволяє зробити висновки про

досліджуване явище або процес у цілому. Методи спостереження та контролю використовувались для збору первинної інформації та перевірки її достовірності. Спостереження дозволяє фіксувати поточні процеси і явища, відстежувати їх динаміку та зміни в реальному часі. Контроль сприяє верифікації отриманих даних, забезпечуючи точність та надійність дослідження. Крім того, метод фінансового аналізу забезпечив можливість оцінити фінансовий стан досліджуваних об'єктів, виявити ключові показники ефективності та розробити рекомендації щодо їх покращення. Узагальнення, як метод, було застосовано для систематизації отриманих результатів, виявлення загальних закономірностей та формування висновків, які відповідають цілям дослідження.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти України, офіційні матеріали Національного банку України, навчальна література, дані з наукових робіт вітчизняних і зарубіжних вчених, а також звітність АТ «Універсал Банк».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

1.1. Основи організації та діяльності банківських установ

Банківські установи виконують важливу роль у фінансовій системі, забезпечуючи функціонування економіки шляхом прийому депозитів, надання кредитів, а також управління платежами. Вони працюють як фінансові посередники, що об'єднують осіб, які мають надлишок капіталу, з тими, хто потребує фінансування. Це дозволяє підтримувати економічний розвиток, інвестуючи в різні сектори.

Крім цього, банки надають широкий спектр фінансових послуг, таких як управління активами, валютні операції, консалтинг і послуги з управління ризиками. Вони також відіграють ключову роль у проведенні монетарної політики, взаємодіючи з центральними банками для контролю над грошовою масою та рівнем інфляції.

Банківська діяльність регулюється і контролюється державою, що забезпечує стабільність і надійність фінансової системи. Однак банківська справа завжди пов'язана з ризиками, такими як кредитний ризик, ринковий ризик і операційний ризик, які банки повинні ефективно управляти для забезпечення своєї стабільності та довіри клієнтів.

Банківські установи також відіграють важливу роль у розвитку нових технологій та інновацій у фінансовій сфері. Вони активно впроваджують цифрові рішення, такі як онлайн-банкінг, мобільні додатки та електронні платежі, що робить фінансові послуги доступнішими для широкого кола клієнтів. Це сприяє покращенню зручності обслуговування, знижує операційні витрати та підвищує ефективність роботи банків. Водночас впровадження нових технологій вимагає постійного оновлення систем безпеки для захисту клієнтських даних і попередження кібератак.

Крім традиційних банківських послуг, багато установ розширюють свою діяльність, пропонуючи клієнтам інвестиційні продукти, страхування, пенсійні плани та інші фінансові інструменти. Це дозволяє банкам збільшувати свої прибутки та залучати нових клієнтів, а також забезпечує більш комплексний підхід до управління фінансами для клієнтів. Такий підхід підвищує лояльність клієнтів, оскільки вони можуть отримати всі необхідні послуги в одному місці.

Регуляція і контроль з боку держави грають ключову роль у забезпеченні стабільності банківської системи. Вони встановлюють стандарти та вимоги щодо капіталу, ліквідності та управління ризиками, які банки повинні виконувати. Державні органи також проводять наглядові функції, забезпечуючи дотримання законодавства та запобігаючи фінансовим кризам. Однак це не знімає з банків відповідальності за ефективне управління власними ризиками та зобов'язаннями перед клієнтами.

Основи організації та діяльності банківських установ охоплюють комплексне розуміння законодавчої бази, що регулює їхню роботу, а також структури банківської системи, де важливу роль відіграють як центральний банк, так і комерційні банки. Вивчення цієї теми передбачає аналіз організації внутрішньої роботи банку, яка включає в себе управління, функціонування різних підрозділів, процес ухвалення рішень та забезпечення внутрішнього контролю. Також важливо зрозуміти, як банки проводять свої операції та надають послуги клієнтам, управляючи при цьому різними видами ризиків, що виникають у процесі їхньої діяльності. Аналіз фінансової звітності та оцінка фінансового стану банку є невід'ємною частиною цього питання, оскільки дозволяють оцінити ефективність діяльності установи та її вплив на стабільність фінансової системи загалом.

Важливо зазначити, що ефективна організація діяльності банківських установ базується на чітко визначених принципах, які сприяють збереженню фінансової стабільності як на рівні окремого банку, так і в масштабах всієї економіки. Ці принципи включають дотримання вимог ліквідності, підтримку

достатнього рівня капіталу, забезпечення прозорості фінансової звітності, а також дотримання етичних норм і стандартів у відносинах із клієнтами та партнерами. Крім того, банки мають забезпечувати належний рівень безпеки своїх операцій, що особливо важливо в умовах цифровізації та зростання кіберзагроз.

Особливе місце в діяльності банківських установ займає управління ризиками, які є невід'ємною частиною їхньої роботи. Банки стикаються з різними видами ризиків, такими як кредитний, ринковий, операційний та валютний. Управління цими ризиками вимагає від банків застосування сучасних методів аналізу та прогнозування, розробки відповідних стратегій, а також постійного моніторингу фінансових ринків і змін у економічному середовищі. Це дозволяє банкам мінімізувати потенційні втрати та забезпечувати стабільність своєї діяльності.

На додаток, важливим аспектом організації банківських установ є їхня роль у фінансовій системі країни. Банки виступають ключовими посередниками у процесі перерозподілу фінансових ресурсів між різними секторами економіки, сприяючи таким чином економічному зростанню та розвитку. Вони забезпечують надання кредитів підприємствам і фізичним особам, здійснюють платіжні операції, підтримують розвиток інноваційних фінансових послуг. Таким чином, банки не лише виконують важливі економічні функції, але й відіграють важливу соціальну роль, сприяючи підвищенню добробуту суспільства та розвитку економіки в цілому.

Визначенню поняття «банківська діяльність» присвячено чимало наукових робіт, зокрема таких вчених, як Т. А. Латковська, О. М. Олійник, О. П. Орлюк, С. Л. Глуговська, Н. Г. Нагайчук, І. А. Безклубий, Т. В. Чернадчук, С. В. Надобко, А. А. Коваленко та інші.

На думку деяких науковців, банківська діяльність полягає в праві банків та кредитних установ, визначеному законодавчими актами України, реалізовувати свої статутні функції та повноваження, здійснювати банківські операції в інтересах юридичних та фізичних осіб, надавати банківські послуги

на підставі отриманих ліцензій, а також здійснювати іншу дозволену діяльність в межах наданої компетенції від свого імені та за власний рахунок [1, с. 53].

Банківська діяльність має особливий характер, оскільки не допускає поєднання з іншими видами господарської діяльності [2, с. 91, 92].

Це особливий вид систематичної господарської діяльності, яка підлягає ліцензуванню, здійснюється спеціальними суб'єктами (банками) через проведення банківських операцій і надання банківських послуг з метою отримання прибутку, спрямована на функціонування та розвиток банківської системи й реалізацію грошово-кредитної політики держави [3, с. 102].

Це сукупність банківських операцій та послуг, що підлягають ліцензуванню Національним банком України, здійснюваних систематично спеціальними суб'єктами (банками) з метою функціонування та розвитку банківської системи і реалізації грошово-кредитної політики держави [4].

Це систематичне здійснення кредитними організаціями банківських операцій, перелік яких закріплений законодавством, з метою отримання прибутку.

Це широкий спектр відносин, які визначають фінансово-економічну спроможність і потенціал держави [5, с. 21].

Це систематична підприємницька діяльність, що передбачає вчинення банківських правочинів та операцій [6, с. 65].

Це сукупність базових (виключних) та/або окремих небазових (додаткових, допоміжних) банківських операцій і правочинів, спрямованих на отримання прибутку, здійснюваних банками та іншими кредитно-фінансовими установами, що становлять виключну правоздатність і вид діяльності цих суб'єктів господарювання щодо грошей, цінних паперів, валютних цінностей та інших фінансових інструментів як засобів платежу, заощадження і товару [7, с. 7].

Це підприємницька діяльність, яка здійснюється на власний розсуд і ризик з метою отримання прибутку, включає діяльність банків як самостійних суб'єктів господарювання і владно-організаційну діяльність НБУ [8, с. 62].

В. С. Симов'ян зазначає, що в правовому контексті банківську діяльність слід розглядати як сукупність дій, регламентованих фінансово-правовими нормами щодо банківських операцій, створення та функціонування банків та інших фінансових установ, які є елементами банківської і фінансової системи, з метою забезпечення стабільної та організованої фінансової діяльності держави [9, с. 24].

О. П. Орлюк визначає банківську діяльність як систему спеціалізованих суб'єктів та здійснюваних ними операцій у межах єдиної банківської системи з приводу грошей, цінних паперів і валютних цінностей як засобів платежу, заощадження та товару. Це визначення охоплює банківську діяльність у найширшому розумінні [10, с. 4].

Згідно зі ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність», банківська діяльність включає залучення грошових коштів фізичних і юридичних осіб у вклади та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, а також відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб [11].

Діяльність банків та кредитних установ може бути класифікована за різними напрямками:

1. Фінансування: банки підтримують створення бізнесу та стимулюють економічну діяльність, сприяючи інвестиціям і можливостям придбання нерухомості та інших активів через надання позик і кредитів всіх видів.

2. Зберігання та депозит: однією з основних функцій банків протягом всієї їх історії є забезпечення безпеки. Сім'ї та компанії покладаються на банки для надійного зберігання цінностей, важливих документів, дорогоцінних металів та заощаджень.

3. Випуск титулів та цінних паперів: випускаючи різні фінансові продукти, банки активно беруть участь у фінансових ринках.

4. Відповідальність перед державою або громадою: незалежно від того, чи це приватний банк, державний банк або багатонаціональний центральний банк, банківська діяльність включає відповідальність перед спільнотою, в якій він

працює. Банки допомагають контролювати грошову масу країни та виконують соціальні завдання.

5. Інші завдання: крім основних функцій, банківська діяльність включає надання консультацій з різних питань, таких як страхування, управління домогосподарством, працевлаштування та податкові питання [12].

Вітчизняний законодавець ототожнює частину операцій, здійснюваних банківськими установами, з поняттям «банківська діяльність». Цієї концепції дотримуються і деякі вітчизняні науковці у своїх роботах, зокрема А. М. Герасимович, О. В. Васюренко та О. В. Дзюблюк, визначаючи банківську діяльність як сукупність операцій, що здійснює банк.

З визначення, наведеного в Законі України «Про банки і банківську діяльність», випливає, що об'єктом банківської діяльності є грошові цінності, які виконують функції засобу платежу та нагромадження. Однак, досліджуючи практичні аспекти банківської діяльності, можна говорити і про інші цінності, з якими банк проводить операції, що також можуть виконувати зазначені функції. Це можуть бути цінні папери, які мають грошове вираження, і валютні цінності. Тобто, банківська діяльність – це сукупність дій банківської системи щодо обігу грошей, цінних паперів і валютних цінностей як засобів платежу, збереження та товару [13].

Згідно із Законом «Про банки і банківську діяльність», банк, окрім надання фінансових послуг, має право здійснювати такі види діяльності: інвестування; випуск власних цінних паперів; проведення та розповсюдження лотерей; зберігання цінностей або надання індивідуальних банківських сейфів в оренду; інкасація коштів і перевезення валютних цінностей; ведення реєстрів власників іменних цінних паперів (крім власних акцій); надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських та інших фінансових послуг. Це свідчить про те, що банківську діяльність не можна розглядати лише через призму операцій на фінансовому ринку, оскільки вона також включає побудову основ банківської системи і налаштування взаємодії її складових [14].

С. О. Рекіянов підтверджує, що банківська діяльність являє собою систему спеціальних суб'єктів і операцій, здійснюваних ними як частинами єдиної банківської системи, з приводу грошей, цінних паперів і валютних цінностей, які використовуються як засоби платежу, заощадження та товар [15].

Отже, враховуючи думку науковців, доцільно розглядати банківську діяльність ширше, ніж це зазначено в Законі України «Про банки і банківську діяльність». Рекомендуємо визначати банківську діяльність як діяльність юридичних осіб, регульовану правовими нормами, що передбачає надання визначених законодавством банківських послуг на основі дозвільних документів (банківської ліцензії) та відповідно до законодавства.

На основі розглянутих аспектів можна зробити висновок, що ефективна організація та діяльність банківських установ є ключовим чинником стабільності та розвитку фінансової системи. Чітке дотримання законодавчих норм, етичних стандартів та впровадження сучасних методів управління дозволяє банкам не лише виконувати свої основні функції, але й адаптуватися до змінних умов економічного середовища. Це, у свою чергу, забезпечує довіру з боку клієнтів та інвесторів, що є критично важливим для стабільного функціонування банківської системи.

Роль банків у підтримці економічного зростання є незаперечною, адже вони забезпечують доступ до фінансових ресурсів, необхідних для розвитку бізнесу та реалізації різноманітних проектів. Управління ризиками та забезпечення фінансової безпеки дозволяє банкам ефективно виконувати свою місію, мінімізуючи можливі негативні наслідки для економіки. В умовах глобалізації та цифровізації економіки ці питання стають ще більш актуальними, що вимагає від банків постійного вдосконалення своїх процесів та підходів.

Таким чином, можна стверджувати, що майбутнє банківської системи залежить від здатності банків адаптуватися до нових викликів, впроваджувати інноваційні рішення та підтримувати високий рівень довіри з боку всіх учасників фінансового ринку. Збереження стабільності та стійкості банківських

установ є основою для забезпечення економічного процвітання та добробуту суспільства в цілому.

1.2. Види та характеристика банківських операцій

Сучасні банки є самостійними господарюючими суб'єктами, які виконують широкий спектр різноманітних операцій. До основних результатів їх діяльності відносяться надання кредитів, гарантій, поручительств, консультацій, управління майном та проведення розрахунків. Крім того, важливою функцією банків є формування грошової маси в економіці.

Банківські операції в Україні регулюються такими нормативно-правовими актами, як Цивільний кодекс України, Господарський кодекс, Податковий кодекс, а також законами України «Про банки і банківську діяльність», «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про Національний банк України» і Декретом Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання та валютного контролю».

Згідно з пунктом 1.10 Положення НБУ «Про організацію операційної діяльності в банках України»[16], банківська операція визначається як дія або подія, внаслідок якої відбуваються зміни у фінансовому стані банку і яка відображається в його балансі або позабалансових рахунках.

Таким чином, банківські операції представляють собою дії банківської установи, спрямовані на забезпечення її функціонування як підприємницького суб'єкта та фінансового посередника, виконуючи притаманні йому функції. Банківська операція – це подія, що документально підтверджена і викликає зміни в балансових показниках банку.

Класифікацію банківських операцій за економічним змістом, функціональним призначенням та відображенням у балансі можна побачити на рис. 1.1.

За економічним змістом:	За функціональним призначенням	За відображенням у балансі	За суб'єктами операції
<ul style="list-style-type: none"> • Депозитні • Розрахунково-касові • Кредитні • Валютні • Інвестиційні • Емісійні • Фондові • Комісійні 	<ul style="list-style-type: none"> • Операції з формування капіталу • Операції з формування ресурсів • Операції з розміщення коштів • Комісійно-посередницькі операції 	<ul style="list-style-type: none"> • Активні • Пасивні • Позабалансові 	<ul style="list-style-type: none"> • Операції з клієнтами • Міжбанківські операції • Внутрішньобанківські операції

Рис.1.1. Класифікація банківських операцій (на основі [17,18])

Згідно з економічним змістом, банківські операції поділяються на:

1) Базові операції – операції, які банки мають право здійснювати на основі банківської ліцензії:

– депозитні операції – дії банку, що включають залучення грошових коштів або банківських металів від вкладників на їх рахунки в банку на основі договору або депонування коштів з оформленням ощадних (депозитних) сертифікатів [12].

– розрахунково-касові операції – включають зберігання коштів клієнтів на відповідних рахунках, отримання платежів на користь клієнтів, здійснення грошових переказів за дорученням власників коштів, приймання готівки для зарахування на рахунки клієнтів і видачу готівки з цих рахунків через операційну касу банку [21].

– кредитні операції – надання банком позичальнику в тимчасове користування вільних грошових ресурсів на умовах платності, забезпеченості, повернення, строковості та цільового використання.

2) Інші операції:

– валютні операції – дії банку, що включають переміщення валютних цінностей між учасниками валютного ринку.

– інвестиційні операції – дії банку, пов'язані з вкладенням фінансових ресурсів у різноманітні корпоративні та державні цінні папери, а також інші

боргові зобов'язання шляхом їх придбання на фондових біржах і організованому позабіржовому ринку.

– емісійні операції – дії банку, що стосуються формування власного капіталу та недепозитного залучення фінансових ресурсів через випуск банківських акцій, облігацій, векселів та інших боргових зобов'язань.

– операції з цінними паперами (фондові) – купівля-продаж цінних паперів за дорученням клієнтів, операції на ринку цінних паперів, включаючи андеррайтинг.

– комісійні операції – різноманітні послуги, такі як консультації, інформаційні та аудиторські послуги, облікові та реєстраторські послуги, трастові послуги, операції з валютними цінностями, надання гарантій і поручительств, відповідальне зберігання та оренда сейфів для цінностей і документів, засновницькі операції, інкасація. Банки отримують дохід у вигляді комісій за здійснення таких операцій [21].

За функціональним призначенням банківські операції можна розділити на:

– операції з формування капіталу: власні ресурси комерційних банків формуються за рахунок статутного капіталу, а також фондів, які створюються для забезпечення фінансової стійкості, комерційної та господарської діяльності, а також накопичення прибутків поточного та минулих років.

– операції з формування ресурсів банку: включають залучення коштів, переважно через депозити, та запозичення фінансових ресурсів.

– операції з розміщення наявних ресурсів:

1. Короткострокове і довгострокове кредитування виробничої, соціальної, інвестиційної та наукової діяльності підприємств і організацій.

2. Надання споживчих кредитів населенню, лізинг, факторинг, дисконтування векселів тощо.

3. Інвестиційні операції.

4. Засновницькі операції – участь коштами банку в господарській діяльності підприємств.

5. Депозитні операції, що включають створення поточних і тривалих резервів платіжних засобів на рахунках в інших банках.

6. Операції з формування ресурсної бази для подальшого їх розміщення.

7. Емісійні операції, що пов'язані з випуском цінних паперів власного боргу.

8. Міжбанківське кредитування.

– комісійно-посередницькі операції – це операції, що виконуються за дорученням і в інтересах клієнтів за певну плату (комісію або процент). До них відносяться комісійно-розрахункові операції (що включають внутрішні та міжнародні розрахунки), торговельно-комісійні операції (пов'язані з купівлею-продажем цінних паперів, валюти, дорогоцінних металів, а також посередництвом у розміщенні цінних паперів), а також інші традиційні фінансові та біржові операції.

Банківські операції відображаються в балансі комерційного банку окремими статтями і поділяються на активні, пасивні та позабалансові залежно від їх відображення в балансі. Активна банківська операція – це операція, яка обліковується банком за активними балансовими або позабалансовими рахунками згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку банків України. До активних операцій відносяться всі види кредитних операцій, розміщення коштів на кореспондентських рахунках у інших банках, придбання цінних паперів, дебіторська заборгованість (включаючи заборгованість за господарською діяльністю), а також інші активні операції, разом із нарахованими доходами за всіма цими операціями.

Активні операції – це операції, через які банк розміщує мобілізовані кошти в депозити, кредити, інвестиції або товарно-матеріальні цінності з метою отримання прибутку. Ці операції тісно пов'язані з пасивними. Від результатів активних операцій банк отримує доходи у вигляді відсотків, тоді як за залучення і запозичення коштів сам сплачує відсотки власникам коштів.

Пасивні операції – це процес мобілізації ресурсів комерційного банку, результати яких відображаються в пасиві балансу банку. Вони формують

фінансові ресурси банку і включають залучення коштів від юридичних осіб та населення, отримання кредитів від інших банків і Національного банку України, а також випуск банківських облігацій, векселів та інших зобов'язань.

Позабалансові операції – це ті, що не відображаються у балансі, оскільки не впливають безпосередньо на рух коштів. Вони не з'являються в балансі до моменту, поки не будуть зафіксовані в доходах чи витратах банку.

За суб'єктами операцій розрізняють три види: операції з клієнтами, міжбанківські та внутрішньобанківські.

Міжбанківські операції – це операції, що пов'язані з недепозитним залученням ресурсів на міжбанківському ринку, зокрема: отримання кредитів від центрального банку, позик від інших комерційних банків, а також надання кредитів іншим банкам і розміщення депозитів у центральному банку.

До внутрішньобанківських операцій відносять:

- операції з основними засобами та нематеріальними активами;
- операції з матеріальними цінностями;
- розрахунки з персоналом банку.

Види та характеристика банківських операцій охоплюють різноманітні аспекти діяльності банків, що спрямовані на забезпечення їх функціонування та обслуговування клієнтів. Банківські операції можна умовно поділити на ті, що пов'язані з прийманням депозитів, наданням кредитів, проведенням розрахункових та касових операцій, а також інвестиціями та іншими фінансовими послугами. Кожен вид операцій має свої особливості, що визначають їхню роль у діяльності банку та вплив на фінансові результати.

Депозитні операції є основою ресурсної бази банку, оскільки залучені кошти клієнтів використовуються для подальшого кредитування та інвестування. Кредитні операції, в свою чергу, дозволяють банкам надавати фінансову підтримку бізнесу та фізичним особам, забезпечуючи їх необхідними ресурсами для розвитку або споживання. Ці операції супроводжуються ретельним аналізом кредитоспроможності клієнтів та управлінням ризиками, щоб мінімізувати можливі втрати.

Розрахунково-касові операції є важливою складовою банківської діяльності, забезпечуючи безперебійне проведення платежів і грошових переказів між різними суб'єктами економіки. Крім того, банки здійснюють інвестиційні операції, вкладаючи кошти в цінні папери, що дозволяє їм не лише отримувати додатковий дохід, але й диверсифікувати ризики. Таким чином, різноманітність банківських операцій відображає багатогранність функцій банківської системи та її ключову роль у фінансовій стабільності економіки.

Згідно з Положенням НБУ «Про організацію операційної діяльності в банках» [20], процедура виконання цих операцій поділяється на три етапи (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Етапи проведення банківських операцій (на основі [20])

Здійснення банківських операцій ґрунтується на низці принципів, визначених Законом України «Про банки і банківську діяльність» [11]:

- правомірність та законність всіх банківських операцій;
- виконання операцій відбувається банком самостійно в межах своїх ресурсів;
- банківські операції реалізуються в інтересах як клієнта, так і банку на взаємовигідних умовах;
- клієнт має право вільного вибору банку для обслуговування.

Зростання конкуренції у банківському секторі, впровадження сучасних технологій та розробка нових банківських продуктів сприяють постійному розширенню спектру операцій комерційних банків та збільшенню їхньої присутності на фінансових ринках.

Види та характеристики банківських операцій відіграють ключову роль у забезпеченні стабільного функціонування банківських установ. Кожна операція, незалежно від її виду, сприяє ефективному управлінню ресурсами банку, забезпечуючи можливість надання клієнтам необхідних фінансових послуг. Депозитні операції створюють базу для діяльності банку, дозволяючи акумулювати кошти, які згодом використовуються для кредитування та інвестування.

Кредитні та інвестиційні операції є важливими інструментами, що забезпечують розвиток економіки через підтримку бізнесу та реалізацію різних проектів. Водночас розрахунково-касові операції підтримують безперебійний рух фінансових потоків, сприяючи стабільності економічних відносин між різними суб'єктами. Кожен із цих видів операцій потребує ретельного управління, оскільки від цього залежить фінансова стійкість банку та його здатність мінімізувати ризики.

Таким чином, різноманітність банківських операцій підкреслює важливість їх взаємодії для забезпечення стабільності фінансової системи. Ефективне управління цими операціями не лише дозволяє банкам досягати прибутковості, але й виконує важливу соціальну функцію, сприяючи економічному зростанню та підвищенню добробуту суспільства. Банки, як посередники у фінансових відносинах, забезпечують плавний перебіг економічних процесів, що робить їх невід'ємною частиною сучасної економіки.

1.3. Методичні підходи до аналізу діяльності банківських установ

Сучасний розвиток банківського сектору супроводжується значними змінами в умовах їх функціонування, що потребує обґрунтування

управлінських рішень для оптимізації фінансових результатів і ризиків. Це обґрунтування досягається шляхом проведення економічного аналізу фінансових показників банківських установ.

Методичні підходи до аналізу діяльності банківських установ передбачають використання різних інструментів та показників, що дозволяють комплексно оцінити фінансовий стан банку, його ефективність та стабільність. Один із ключових підходів полягає у фінансовому аналізі, що включає оцінку балансу, звіту про прибутки та збитки, а також звіту про рух грошових коштів. Аналізуючи ці документи, експерти оцінюють структуру активів та пасивів, ліквідність, рентабельність, а також фінансову стійкість банку. Важливим елементом є розрахунок та аналіз фінансових коефіцієнтів, таких як коефіцієнти ліквідності, рентабельності, капіталізації та ефективності використання активів.

Другий підхід включає оцінку якості кредитного портфеля банку та управління ризиками. Кредитний ризик є одним з найбільших ризиків для банківської установи, тому аналіз його якості є надзвичайно важливим. Це включає оцінку частки проблемних кредитів, рівня резервів під збитки за кредитами, а також ефективність процесів управління кредитами. Методи аналізу ризиків також включають стрес-тестування, яке дозволяє оцінити, як різні макроекономічні сценарії можуть вплинути на фінансовий стан банку.

Методичні підходи до аналізу діяльності банківських установ передбачають використання різних інструментів та показників, що дозволяють комплексно оцінити фінансовий стан банку, його ефективність та стабільність. Один із ключових підходів полягає у фінансовому аналізі, що включає оцінку балансу, звіту про прибутки та збитки, а також звіту про рух грошових коштів. Аналізуючи ці документи, експерти оцінюють структуру активів та пасивів, ліквідність, рентабельність, а також фінансову стійкість банку. Важливим елементом є розрахунок та аналіз фінансових коефіцієнтів, таких як коефіцієнти ліквідності, рентабельності, капіталізації та ефективності використання активів.

Другий підхід включає оцінку якості кредитного портфеля банку та управління ризиками. Кредитний ризик є одним з найбільших ризиків для банківської установи, тому аналіз його якості є надзвичайно важливим. Це включає оцінку частки проблемних кредитів, рівня резервів під збитки за кредитами, а також ефективність процесів управління кредитами. Методи аналізу ризиків також включають стрес-тестування, яке дозволяє оцінити, як різні макроекономічні сценарії можуть вплинути на фінансовий стан банку.

Третій підхід до аналізу діяльності банківських установ включає оцінку операційної ефективності та конкурентоспроможності. Це передбачає аналіз витрат і доходів, продуктивності праці, ефективності управління операційними процесами, а також аналіз позиції банку на ринку. Важливим аспектом є також аналіз клієнтської бази та якості обслуговування, що впливає на залучення нових клієнтів та збереження існуючих. Оцінка конкурентних переваг, таких як інноваційні продукти, технології та маркетингові стратегії, допомагає банкам адаптуватися до змін на ринку та зберігати свої позиції в умовах високої конкуренції.

Третій підхід до аналізу діяльності банківських установ включає оцінку операційної ефективності та конкурентоспроможності. Це передбачає аналіз витрат і доходів, продуктивності праці, ефективності управління операційними процесами, а також аналіз позиції банку на ринку. Важливим аспектом є також аналіз клієнтської бази та якості обслуговування, що впливає на залучення нових клієнтів та збереження існуючих. Оцінка конкурентних переваг, таких як інноваційні продукти, технології та маркетингові стратегії, допомагає банкам адаптуватися до змін на ринку та зберігати свої позиції в умовах високої конкуренції.

Проблеми підвищення ефективності банківської діяльності та вдосконалення грошово-кредитних відносин стали предметом дослідження в роботах багатьох економістів. Окремі аспекти ефективності банків були досліджені в працях вітчизняних вчених, таких як О. Василик, А. Гальчинський, Б. Кваснюк, Т. Ковальчук, В. Лагутін, І. Лютий, А. Мороз, Є.

Панченко, М. Савлук, а також експертів Світового банку та Міжнародного валютного фонду.

Аналіз діяльності комерційного банку є складною багатовимірною задачею, що вимагає всебічного дослідження різних аспектів банківської діяльності за допомогою комплексного підходу.

У економічній літературі аналіз класифікується за різними критеріями, які доцільно застосовувати і для класифікації видів аналізу банківської діяльності. Наприклад, аналіз фінансової стійкості може бути розподілений за періодичністю на: щоденний, щотижневий, місячний, квартальний і річний. Залежно від охоплених питань, аналіз банківської діяльності поділяється на два типи: повний аналіз, який охоплює всі аспекти діяльності банку, включаючи його зовнішні та внутрішні зв'язки, і тематичний аналіз, що зосереджений на вузькому колі питань, дозволяючи виявити можливості покращення окремих напрямків діяльності банку.

Аналіз банківської діяльності можна класифікувати за суб'єктами (користувачами) як:

– внутрішній аналіз, що проводиться для внутрішнього користування; результати такого аналізу є комерційною та банківською таємницею.

– зовнішній аналіз, який проводиться на основі фінансової та статистичної звітності і орієнтований на органи державного нагляду, акціонерів, інвесторів та аудиторів.

Основною відмінністю між внутрішнім і зовнішнім аналізом є те, що внутрішній аналіз забезпечує комплексну оцінку ефективності діяльності банку і надає інформацію значно ширшому колу користувачів у порівнянні із зовнішнім аналізом. Внутрішній аналіз охоплює всі аспекти діяльності банку, включаючи детальний розгляд внутрішніх процесів, управління ресурсами та ризиками, що дозволяє керівництву приймати більш інформовані рішення для підвищення ефективності. Зовнішній аналіз, у свою чергу, орієнтований на оцінку банку з боку незалежних осіб, таких як регулятори, інвестори та

кредитори, і часто базується на доступних фінансових звітах, що обмежує глибину його охоплення.

Серед методів аналізу, які використовуються в банках для внутрішнього аналізу, а також за межами банківської системи в рейтингових агентствах, наукових дослідженнях та аналітичних оглядах, найпопулярнішими є [22]:

1. Метод порівняння
2. Метод абсолютних і відносних показників
3. Метод угруповань
4. Балансовий метод
5. Графічний метод
6. Табличний метод представлення аналітичних даних
7. Методи системного аналізу
8. Статистичні методи

Основні показники, що відображають ефективність діяльності банку, включають ліквідність, фінансову стійкість, ділову активність та рентабельність.

Ліквідність визначає здатність банку своєчасно виконувати свої зобов'язання перед клієнтами без втрат, тобто забезпечувати платіжні вимоги в обумовлені строки. Комерційні банки повинні підтримувати певні рівні ліквідності [32]:

Норми ліквідності встановлюються як відношення окремих статей активів до загальної суми активів або до певних статей пасивів, або ж пасивів до активів. Цю норму також називають коефіцієнтом ліквідності. Це показник, що демонструє здатність банку перетворювати свої активи на грошові кошти для задоволення вимог вкладників та потреб клієнтів у кредитах [33].

Ліквідність банку можна оцінити за допомогою різних коефіцієнтів ліквідності, зокрема: коефіцієнта миттєвої ліквідності, коефіцієнта загальної ліквідності, коефіцієнта відношення високоліквідних активів до робочих активів банку, коефіцієнта ресурсної ліквідності зобов'язань та коефіцієнта генеральної ліквідності зобов'язань (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Обчислення коефіцієнтів ліквідності банку

Коефіцієнт	Визначення	Формула	Оптимальне значення
коефіцієнт миттєвої ліквідності	показує спроможність банку погасити зобов'язання до запитання, протягом одного-двох банківських днів	$K_{мл} = \frac{K_{кр} + K_a}{ПР}$	> 20 %
коефіцієнт загальної ліквідності	характеризує максимальну можливість банку в погашенні зобов'язань всіма активами	$K_{зл} = \frac{A}{З}$	> 100%
коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до робочих активів банку	характеризує питому вагу високоліквідних активів у робочих активах	$K_{свр} = \frac{A_{вл}}{A_r}$	> 20 %
коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	характеризує забезпечення дохідними активами банку його загальних зобов'язань і сповіщає про часткове погашення зобов'язань банку поверненнями дохідних активів	$K_{рл} = \frac{A_d}{З}$	± 70 - 80 %
коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань	розкриває здатність банку погашати зобов'язання високоліквідними активами та через продаж майна	$K_{гл} = \frac{(A_{вл} + A_m)}{З}$	-
де $K_{кр}$ – коррахунки в банках; K_a – готівка в касі банку; $ПР$ – поточні рахунки; A – активи загальні; $З$ – зобов'язання банку; A_d – дохідні активи банку; $A_{вл}$ – високоліквідні активи банку; A_m - активи в майні.			

Фінансова стійкість у економічному аналізі визначається через сукупність кількісних і якісних показників, які характеризують структуру капіталу комерційного банку, рівень концентрації власного та залученого капіталу, фінансовий важіль, а також достатність фінансування активів з різною ліквідністю джерелами з різним терміном і рівнем сталості.

Загалом, фінансова стійкість банку відображає збалансованість фінансових потоків, наявність достатніх ресурсів для підтримки платоспроможності та ліквідності, а також рентабельність діяльності. Стійкість передбачає здатність банку постійно виконувати свої зобов'язання та забезпечувати прибутковість, достатню для нормального функціонування в умовах конкурентного середовища.

До ключових показників фінансової стійкості відносяться: коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів (достатність капіталу), коефіцієнт захищеності власного капіталу, коефіцієнт захищеності дохідних активів та коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Обчислення коефіцієнтів фінансової стійкості банку

Коефіцієнт	Визначення	Формула	Оптимальне значення
Коефіцієнт надійності	показує рівень залежності банку від залучених коштів	$K_n = \frac{BK}{Зк}$	> 4 %.
Коефіцієнт фінансового важеля	розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку	$K_{фв} = \frac{Зк}{BK}$	1 : 20
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	розкриває достатність сформованого власного капіталу в активізації та покритті різних ризиків	$K_{ук} = \frac{BK}{A}$	> 10 %
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	показує, яку частину капіталу розміщено в нерухомість	$K_{зк} = \frac{A_k}{BK}$	< 1
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	показує ступінь покриття активів статутним капіталом	$K_{мк} = \frac{A}{K_{ст}}$	12,0—15,0

Ділову активність банку оцінюють через аналіз зв'язку між ресурсним потенціалом банку і його використанням як у загальному обсязі активів, так і в окремих напрямках, таких як інвестиції, кредитний портфель та матеріально-технічне забезпечення. Важливо враховувати, наскільки ефективно банк перетворює свої ресурси на прибуткові активи та чи здатний він оптимально розподіляти капітал для максимізації доходів. Аналіз ділової активності також включає оцінку швидкості обігу активів, рентабельності вкладень, а також здатності банку адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури, що є ключовим фактором для довгострокової стабільності та зростання банківської установи. Аналіз ділової активності банку включає розгляд таких коефіцієнтів (табл. 1.3):

Таблиця 1.3

Обчислення показників ділової активності банку

Коефіцієнт	Визначення	Формула
а) у частині активів		
коефіцієнт рівня дохідних активів	показує, яку питому вагу займають дохідні активи у загальних активах банку	$K_{да} = \frac{ДА}{А}$
коефіцієнт кредитної активності	показує, яку частку займає кредитний портфель банку у його загальних активах	$K_{ка} = \frac{КП}{А}$
коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери, асоційовані і дочірні підприємства	показує, яку частку займає портфель цінних паперів банку у його загальних активах	$K_{іа} = \frac{ЦП}{А}$
Коефіцієнт інвестицій у дохідних активах	показує, на скільки інвестиційна діяльність банку переважає його кредитну діяльність або навпаки	$K_{іда} = \frac{ЦП}{ДА}$
коефіцієнт проблемних кредитів	показує, яку частку займають проблемні кредити банку у його кредитному портфелі	$K_{пб} = \frac{Кпр}{КП}$
б) у частині пасивів		
Коефіцієнт активності залучення позичених коштів	показує, яку питому вагу займають зобов'язання у пасивах банк	$K_{зз} = \frac{З}{П}$
Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	показує, яку питому вагу займають отримані банком міжбанківські кредити у його пасивах	$K_{змбк} = \frac{МБК}{П}$
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи	показує, яка частина зобов'язань банку вкладена у його активи, які приносять дохід	$K_{вз} = \frac{З}{ДА}$
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель	показує, яка частина зобов'язань банку вкладена у кредитний портфель	$K_{взк} = \frac{З}{КП}$
Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель	показує, яка частина депозитів банку вкладена у кредитний портфель	$K_{вдк} = \frac{Д}{КП}$

У частині пасивів: активність у використанні позичених і залучених коштів; активність залучення строкових депозитів; активність у залученні міжбанківських кредитів; активність використання залучених коштів у

доходних активах; активність використання залучених коштів у кредитний портфель; активність використання строкових депозитів у кредитний портфель.

У частині активів: рівень доходних активів; кредитна активність інвестицій у кредитний портфель; загальна інвестиційна активність у цінні папери і пайову участь; інвестиції в доходних активах; проблемні кредити.

Оцінка ефективності банківської діяльності є ключовою як для загальної економіки, так і для клієнтів банку. Важливість ефективності банку має значний вплив на економічні процеси як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівні. Основним показником економічної ефективності банків є рентабельність.

Рентабельність відображає співвідношення прибутку до витрат, що дозволяє оцінити ефективність функціонування банку і показує, наскільки ефективно використовуються фінансові ресурси. Рентабельність активів, зокрема, демонструє прибутковість активів банку, тобто скільки чистого прибутку приносить кожна гривня активів.

$$P_a = \frac{\text{ЧП}}{A} \quad (1.1)$$

де P_a – рентабельність активів;

ЧП – чистий прибуток;

A – загальна сума активів [34].

Рентабельність дохідних активів визначається як відношення чистого прибутку банку до суми його дохідних активів. Цей показник демонструє, скільки прибутку приносить кожна гривня дохідних активів банку.

Рентабельність капіталу відображає прибутковість капіталу банку, тобто скільки прибутку приносить кожна гривня капіталу банку. Збільшення цього показника свідчить про зростання прибутковості капіталу, і навпаки.

$$P_k = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}} \quad (1.2)$$

де ЧП – чистий прибуток;

ВК – власний капітал.

Рентабельність витрат показує ефективність витрат банку, оцінюючи, скільки прибутку припадає на одиницю витрат. Цей показник відображає рівень результативності та економічності витрат банку і розраховується як співвідношення прибутку до витрат.

$$P_v = \frac{ЧП}{В} \quad (1.3)$$

де P_v – рентабельність витрат;

ЧП – чистий прибуток;

В – витрати.

Отже, існує безліч методів та підходів до аналізу діяльності банківської установи. Оскільки основною метою дослідження фінансових результатів є виявлення резервів для підвищення прибутковості банківських операцій та послуг, необхідно вибрати найбільш ефективну методику і на її основі розробити рекомендації для покращення діяльності банку.

Аналіз діяльності банківських установ є складним та багатогранним процесом, що вимагає використання різних методичних підходів. Оцінка фінансових показників, управління ризиками та операційної ефективності дозволяє отримати цілісну картину стану банку, його стабільності та потенціалу для розвитку. Завдяки комплексному аналізу можна виявити сильні та слабкі сторони банку, що сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Якість кредитного портфеля та ефективне управління ризиками є критично важливими аспектами, які визначають довгострокову стійкість банківської установи. Від здатності банку ефективно управляти своїми активами та зобов'язаннями залежить його здатність протистояти економічним кризам та забезпечувати стабільне зростання. Тому аналіз кредитного ризику та

стрес-тестування є необхідними елементами для оцінки ризиків та готовності банку до різних сценаріїв розвитку економічної ситуації.

Операційна ефективність та конкурентоспроможність банку безпосередньо впливають на його позиції на ринку та здатність адаптуватися до змінних умов. Постійний моніторинг витрат, доходів, продуктивності праці та якості обслуговування дозволяє банкам залишатися конкурентоспроможними та забезпечувати високий рівень обслуговування клієнтів. Успішний аналіз та впровадження інноваційних рішень допомагають банкам підтримувати лояльність клієнтів та досягати нових висот у своїй діяльності.

Висновок до розділу 1

Банківські установи також відіграють важливу роль у розвитку нових технологій та інновацій у фінансовій сфері. Вони активно впроваджують цифрові рішення, такі як онлайн-банкінг, мобільні додатки та електронні платежі, що робить фінансові послуги доступнішими для широкого кола клієнтів. Це сприяє покращенню зручності обслуговування, знижує операційні витрати та підвищує ефективність роботи банків. Водночас впровадження нових технологій вимагає постійного оновлення систем безпеки для захисту клієнтських даних і попередження кібератак.

Види та характеристика банківських операцій охоплюють різноманітні аспекти діяльності банків, що спрямовані на забезпечення їх функціонування та обслуговування клієнтів. Банківські операції можна умовно поділити на ті, що пов'язані з прийманням депозитів, наданням кредитів, проведенням розрахункових та касових операцій, а також інвестиціями та іншими фінансовими послугами. Кожен вид операцій має свої особливості, що визначають їхню роль у діяльності банку та вплив на фінансові результати.

Висновок до розділу 1

Банківські установи також відіграють важливу роль у розвитку нових технологій та інновацій у фінансовій сфері. Вони активно впроваджують цифрові рішення, такі як онлайн-банкінг, мобільні додатки та електронні платежі, що робить фінансові послуги доступнішими для широкого кола клієнтів. Це сприяє покращенню зручності обслуговування, знижує операційні витрати та підвищує ефективність роботи банків. Водночас впровадження нових технологій вимагає постійного оновлення систем безпеки для захисту клієнтських даних і попередження кібератак.

Види та характеристика банківських операцій охоплюють різноманітні аспекти діяльності банків, що спрямовані на забезпечення їх функціонування та обслуговування клієнтів. Банківські операції можна умовно поділити на ті, що пов'язані з прийманням депозитів, наданням кредитів, проведенням розрахункових та касових операцій, а також інвестиціями та іншими фінансовими послугами. Кожен вид операцій має свої особливості, що визначають їхню роль у діяльності банку та вплив на фінансові результати.

Методичні підходи до аналізу діяльності банківських установ передбачають використання різних інструментів та показників, що дозволяють комплексно оцінити фінансовий стан банку, його ефективність та стабільність. Один із ключових підходів полягає у фінансовому аналізі, що включає оцінку балансу, звіту про прибутки та збитки, а також звіту про рух грошових коштів. Аналізуючи ці документи, експерти оцінюють структуру активів та пасивів, ліквідність, рентабельність, а також фінансову стійкість банку. Важливим елементом є розрахунок та аналіз фінансових коефіцієнтів, таких як коефіцієнти ліквідності, рентабельності, капіталізації та ефективності використання активів.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»

2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ «Універсал Банк»

АТ «Універсал Банк» є однією з провідних фінансових установ України, яка забезпечує широкий спектр банківських послуг для корпоративних та роздрібних клієнтів. Банк за час свого існування зарекомендував себе як надійний партнер у фінансовій сфері. Завдяки стабільному зростанню, інноваційному підходу до надання послуг і високій якості обслуговування клієнтів, «Універсал Банк» зміцнив свої позиції на ринку і став одним із ключових гравців у банківському секторі країни.

Організаційна структура банку побудована таким чином, щоб максимально ефективно управляти ресурсами та процесами, що дозволяє оперативно реагувати на зміни ринкових умов. Висококваліфікований персонал, сучасні технології та орієнтація на потреби клієнтів забезпечують конкурентоспроможність і динамічний розвиток установи. Банк активно інвестує у новітні технології, впроваджуючи цифрові рішення, які сприяють підвищенню доступності та зручності послуг для клієнтів.

Економічна діяльність АТ «Універсал Банк» характеризується стабільними фінансовими показниками та зростанням ключових напрямків бізнесу, таких як кредитування, депозитні послуги та інвестиційна діяльність. Завдяки ефективній стратегії управління ризиками та диверсифікації активів, банк підтримує високий рівень фінансової стійкості та забезпечує стабільне зростання прибутків. Взаємодія з міжнародними фінансовими інститутами та впровадження передових практик управління дозволяють банку залишатися надійним партнером для клієнтів і інвесторів, а також сприяти економічному розвитку України.

АТ «Універсал Банк», частина української банківської групи, був заснований у 1994 році в Тернополі під назвою «Оазис». Після інтеграції з львівським банком «Євроцентр» та хмельницьким банком «Вікторія», об'єднана фінустанова отримала нову назву «Євроцентр». До листопада 2001 року центральний офіс перебував у Тернополі, але згодом переїхав до Львова і змінив назву на «Універсальний». Найбільшим акціонером банку на той час було ВАТ «Концерн «Галнафтогаз», яке володіло 49,62% акцій [33].

З листопада 2006 року 99,34% акцій АТ «Універсал Банк» контролює грецький Eurobank EFG, який швидко вивів банк на всеукраїнський ринок. Eurobank EFG є частиною міжнародної банківської групи EFG Group, що є третьою за обсягом активів банківською групою в Швейцарії і має представництва у понад 30 країнах світу. EFG Group займає лідируючі позиції в таких країнах, як Греція, Туреччина, Сербія, Румунія, Польща, Болгарія та інші.

Безпосереднім власником значної частки у статутному капіталі АТ «Універсал Банк» є компанія Bailican Limited, яка є товариством з обмеженою відповідальністю за законодавством Кіпру. Bailican Limited набула право власності на акції 23 грудня 2016 року і володіє 340 267 197 простими іменними акціями АТ «Універсал Банк», що складає 100% статутного капіталу банку.

Опосередковане володіння значною часткою в АТ «Універсал Банк» здійснює Сергій Леонідович Тігіпко, громадянин України, який прямо володіє 100% статутного капіталу компанії Bailican Limited [32].

Предмет діяльності АТ «Універсал Банк» включає проведення банківських операцій на грошовому та фондовому ринках як у національній, так і в іноземній валюті, а також виконання інших видів діяльності, що передбачені його Статутом, чинним законодавством та Ліцензією Національного банку України [32].

АТ «Універсал Банк» здійснює банківську діяльність в Україні на основі банківської ліцензії, виданої 10 жовтня 2011 року під номером 92, яка дозволяє надавати банківські послуги відповідно до частини третьої статті 47 Закону України «Про банки та банківську діяльність» [11], а також генеральної ліцензії

на валютні операції, виданої того ж дня під номером 92, термін дії якої не обмежено.

З грудня 2016 року АТ «Універсал Банк» є частиною фінансово-промислової групи «ТАС», а з 30 січня 2017 року – учасником Банківської Групи «ТАС». Статут банку визначає наступні органи управління (рис. 2.1) [32].

Рис. 2.1. Структура органів управління АТ «Універсал Банк» [32]

1. Вищий орган управління, який вирішує всі питання діяльності банку: Загальні збори акціонерів банку.

2. Виконавчий орган банку, що займається поточним управлінням: Правління банку.

3. Контрольний орган, який наглядає за діяльністю виконавчого органу та захищає права вкладників, кредиторів і учасників банку: Спостережна рада банку.

АТ «Універсал Банк» виконує всі види банківських операцій і пропонує своїм клієнтам – юридичним та фізичним особам – широкий спектр послуг, відповідно до ліцензії Національного банку України № 92 від 10.10.2011 року. Згідно зі Статутом, АТ «Універсал Банк» створений для надання повного спектру банківських послуг як внутрішніх, так і міжнародних, включаючи

комерційні, інвестиційні, депозитарні та інші види діяльності, дозволені законодавством України [32].

Станом на 22.11.2018 року банк отримав статус «Спеціалізованого ощадного банку», оскільки понад 50% його пасивів складають вклади фізичних осіб [33]. Це підкреслює довіру населення до банківської установи, що дозволяє банку акумулювати значні фінансові ресурси для подальшого інвестування та кредитування. Такий статус надає банку певні переваги, зокрема підвищує його репутацію на ринку та дає можливість більш ефективно конкурувати за клієнтів у сфері роздрібного банкінгу. Однак він також накладає на банк додаткові зобов'язання щодо управління ризиками і дотримання регуляторних вимог, спрямованих на забезпечення надійності та захисту інтересів вкладників.

Стратегія АТ «Універсал Банк» орієнтована на надання повного спектру фінансових послуг як корпоративним, так і приватним клієнтам. Поєднуючи індивідуальний підхід, сучасні технології та зручність користування, банк забезпечує комплексне обслуговування. Дотримуючи принципи тривалого партнерства, банк пропонує оптимальні рішення для досягнення фінансового успіху клієнтів. Для ефективного управління ризиками та захисту інтересів клієнтів, банк суворо дотримується економічних нормативів і політики формування резервів [32].

Стратегія АТ «Універсал Банк» орієнтована на надання повного спектру фінансових послуг як корпоративним, так і приватним клієнтам. Ця стратегія включає розширення асортименту продуктів і послуг, що дозволяє задовольнити різноманітні потреби клієнтів, від стандартних банківських операцій до інноваційних цифрових рішень. Банк прагне забезпечити індивідуальний підхід до кожного клієнта, пропонуючи фінансові рішення, які відповідають їхнім специфічним вимогам і цілям. Крім того, банк активно розвиває партнерські відносини з міжнародними фінансовими організаціями, що дозволяє йому пропонувати конкурентоспроможні умови і підтримувати високий рівень якості обслуговування на всіх рівнях взаємодії з клієнтами.

Основна мета АТ «Універсал Банк» – органічне зростання на основі бездоганної репутації та високого професіоналізму команди. Банк ставить перед собою завдання постійного вдосконалення відносин з клієнтами на всіх рівнях співпраці та дотримується своїх ключових цінностей (рис. 2.2).

АТ «Універсал Банк» взаємодіє з контрагентами з різних секторів економіки, включаючи банки, небанківські фінансові установи, підприємства різних форм власності та фізичні особи. Для забезпечення високоякісного обслуговування клієнтів та оперативного виконання їхніх доручень, банк підтримує кореспондентські відносини з іншими українськими та міжнародними банками. Це дозволяє здійснювати обслуговування як резидентів, так і нерезидентів [34].

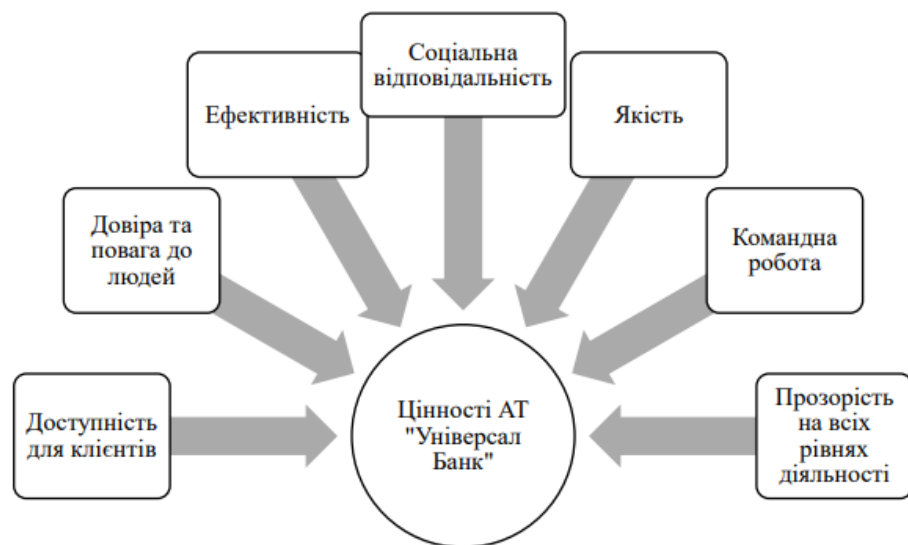

Рис. 2.2. Цінності АТ «Універсал Банк» [32]

Доступність для клієнтів є однією з ключових цінностей АТ «Універсал Банк», яка забезпечує зручний і швидкий доступ до фінансових послуг для всіх категорій клієнтів. Банк активно впроваджує сучасні цифрові технології, такі як мобільний банкінг, онлайн-банкінг і чат-боти, що дозволяють клієнтам керувати своїми фінансами з будь-якої точки світу та в будь-який час. Крім того, «Універсал Банк» постійно розширює мережу відділень і банкоматів,

роблячи свої послуги доступними для максимальної кількості людей, незалежно від їхнього місцезнаходження.

Довіра та повага до людей є основою взаємовідносин банку з клієнтами, партнерами та працівниками. «Універсал Банк» розуміє, що довіра клієнтів будується на основі прозорих і чесних відносин, тому банк завжди дотримується принципів етики у своїй діяльності. Повага до людей проявляється у відданості банку підтримувати високу якість обслуговування, зважаючи на індивідуальні потреби кожного клієнта, а також у створенні комфортних умов праці для співробітників, що сприяє їхньому професійному зростанню та особистісному розвитку.

Ефективність є важливим критерієм успішної діяльності АТ «Універсал Банк». Банк прагне максимально ефективно використовувати свої ресурси, оптимізуючи внутрішні процеси та мінімізуючи витрати, що дозволяє пропонувати конкурентоспроможні умови для клієнтів. Висока ефективність досягається завдяки постійному вдосконаленню технологій, підвищенню кваліфікації персоналу та впровадженню найкращих практик управління. Це дозволяє банку швидко реагувати на зміни ринку та забезпечувати стабільний розвиток.

Соціальна відповідальність є невід'ємною частиною стратегії АТ «Універсал Банк». Банк активно підтримує соціальні ініціативи, спрямовані на покращення якості життя в суспільстві, розвиток освіти, охорони здоров'я та екології. «Універсал Банк» також підтримує благодійні проекти та сприяє розвитку фінансової грамотності серед населення, що допомагає підвищувати рівень економічної обізнаності громадян і знижувати фінансові ризики.

Якість є основним пріоритетом у всіх аспектах діяльності АТ «Універсал Банк». Банк прагне забезпечити найвищі стандарти якості у своїх продуктах та послугах, починаючи від рівня обслуговування клієнтів і закінчуючи внутрішніми процесами та управлінням. Постійний моніторинг якості, впровадження інновацій та увага до деталей дозволяють банку підтримувати

високий рівень задоволеності клієнтів і підвищувати свою конкурентоспроможність на ринку.

Командна робота є основою успіху АТ «Універсал Банк». Банк визнає важливість співпраці між працівниками, де кожен член команди відіграє ключову роль у досягненні спільних цілей. Взаємоповага, підтримка та ефективна комунікація є основними принципами командної роботи в банку. Це сприяє створенню позитивного робочого середовища, де співробітники можуть ефективно взаємодіяти, ділитися ідеями та досягати успіху разом.

Прозорість на всіх рівнях діяльності є фундаментальною цінністю АТ «Універсал Банк», яка забезпечує відкритість і чесність у взаєминах з клієнтами, партнерами та регуляторами. Банк прагне надавати точну та вичерпну інформацію про свою діяльність, фінансовий стан і прийняті рішення. Прозорість також передбачає відповідальність за дотримання всіх законодавчих і регуляторних вимог, що підвищує довіру до банку з боку клієнтів та інших зацікавлених сторін.

На сьогоднішній день АТ «Універсал Банк» реалізує проект Монобанк, який є спеціалізованим пакетом послуг для сучасних клієнтів, орієнтованих на цифрові технології. Назва monobank використовується для окремого просування продуктів і послуг, що надаються через смартфон і картку. Банк пропонує роздрібним клієнтам сучасні, зручні та надійні продукти і послуги, такі як картка «IRON/UniversalBank», «Кредит на картку», картка «monobank platinum», а також послуги «Розстрочка» та «Покупка частинами». Окрім цього, банк надає депозити онлайн як в національній валюті, так і в іноземних валютах (долар США, євро), випускає продукт «Біла картка» і картки в польських злотих.

АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (Свідоцтво № 24 від 08 вересня 2009 року). 26 червня 2019 року банк прийняв рішення про реформування своїх відділень, що відповідає новому стратегічному баченню розвитку в умовах сучасного банківського середовища. Станом на 01.01.2023 року, у банку функціонує 14 відділень. Протягом 2022

року кількість відділень скоротилася на 1, а за останні 5 років було закрито 13 відділень.

АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» є надійним фінансовим інститутом, який вже понад 20 років працює на українському ринку. У квітні 2018 року журнал «Бізнес» опублікував результати щорічного рейтингу «Фінансовий Оскар», де АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» традиційно отримав нагороду як лауреат.

АТ «Універсал Банк» має багаторічний досвід успішної діяльності на фінансовому ринку України і пропонує повний спектр якісних банківських послуг, забезпечуючи високий рівень кваліфікації свого персоналу. Банк постійно вдосконалює свої послуги, використовуючи сучасне обладнання та впроваджуючи інтернет-технології у свою діяльність. Маючи розгалужену філійну мережу, банк отримує додаткові конкурентні переваги, включаючи підвищену фінансову стійкість завдяки регіональній диверсифікації активів і зменшення операційних витрат для корпоративних клієнтів за рахунок інтеграції фінансових потоків у системі банку.

Для підвищення конкурентоспроможності та ефективності комерційної діяльності АТ «Універсал Банк» планує розширити спектр банківських послуг і поліпшити їх якість. Це включає розширення та вдосконалення послуг із використанням платіжних карток, розширення клієнтської бази, оптимізацію дохідної та витратної частини, освоєння і впровадження нових технологій в управлінні активами, пасивами та ризиками, підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами, нарощення капіталу, постійне підвищення кваліфікації персоналу та впровадження ефективних систем мотивації.

АТ «Універсал Банк» є одним із провідних фінансових установ України, що надає широкий спектр банківських послуг як для фізичних осіб, так і для бізнесу. Банк займає вагоме місце на ринку завдяки стратегії інноваційного розвитку та фокусуванню на сучасних технологіях. Важливою складовою організаційної структури банку є чіткий розподіл обов'язків між підрозділами, що дозволяє ефективно управляти ресурсами і забезпечувати високу якість обслуговування клієнтів.

З економічної точки зору, «Універсал Банк» демонструє стабільні фінансові показники, що свідчить про його надійність та стійкість на ринку. Банк активно працює над залученням нових клієнтів і зростанням депозитної бази, що дозволяє йому підтримувати високу ліквідність. Крім того, інвестиційна діяльність банку спрямована на розвиток нових продуктів і послуг, що сприяє підвищенню його конкурентоспроможності.

Отже, АТ «Універсал Банк» є сучасною і надійною фінансовою установою, яка динамічно розвивається і відповідає потребам ринку. Завдяки впровадженню новітніх технологій та ефективному управлінню, банк займає провідні позиції в банківській сфері України. Перспективи подальшого розвитку банку пов'язані з розширенням спектру послуг, впровадженням інновацій та зміцненням довіри клієнтів.

2.2. Фінансова оцінка активних і пасивних операцій АТ «Універсал Банк»

Фінансова оцінка активних і пасивних операцій АТ «Універсал Банк» є важливою складовою аналізу його діяльності, оскільки саме ці операції визначають фінансову стійкість та прибутковість банку. Активні операції банку включають кредитування клієнтів, інвестування в цінні папери та інші форми розміщення фінансових ресурсів. Вони є основним джерелом доходу для банку і впливають на рівень його прибутковості. Важливим аспектом активних операцій є якість кредитного портфеля, яка визначає рівень кредитних ризиків і потенційну прибутковість банку.

З іншого боку, пасивні операції АТ «Універсал Банк» включають залучення коштів від клієнтів у формі депозитів, випуск облігацій, отримання міжбанківських кредитів тощо. Ці операції є основним джерелом фінансування для активних операцій банку. Ефективне управління пасивами забезпечує банку необхідну ліквідність та мінімізує вартість залучених коштів, що позитивно впливає на його фінансові результати.

Отже, фінансова оцінка активних і пасивних операцій АТ «Універсал Банк» дозволяє отримати всебічне розуміння ефективності управління ресурсами банку, рівня його прибутковості та стійкості до ризиків. Такий аналіз допомагає виявити сильні та слабкі сторони діяльності банку, а також визначити можливості для підвищення ефективності його фінансового управління.

Першим етапом оцінки фінансового стану банку в рамках комплексного управління активами і пасивами є проведення структурного аналізу. Цей аналіз фокусується на відносній важливості різних видів активів і пасивів, а також на доходах і витратах, що з ними пов'язані. Мета структурного аналізу – визначити рівень диверсифікації банківських операцій, оцінити залежність від змін у зовнішньому середовищі на різних сегментах ринку банківських послуг, а також від загальноекономічних і регіональних тенденцій. Це дозволяє сформулювати первісні висновки про рівень ризику, пов'язаний з банківськими операціями.

Процес управління активами і пасивами включає інтеграцію різних методів управління банківським портфелем в єдиний узгоджений процес. Основна мета цього управління полягає у комплексному управлінні всім банківським балансом, а не лише його окремими частинами, з урахуванням альтернативних відсоткових ставок і ліквідності. В короткостроковій перспективі акцент ставиться на управлінні відсотковими ставками, тоді як у довгостроковій – на ринковій вартості власного капіталу.

Далі буде проведено горизонтальний та вертикальний аналіз АТ «Універсал Банк» на основі даних балансів за 2020-2022 роки (Додаток Б, Г).

Активи банку представляють собою власність банку, яка має грошову оцінку і приносить прибуток. До них відносяться такі елементи, як кредити, цінні папери, інвестиції та нерухомість. Детальний аналіз кожного виду активів представлений у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Горизонтально-вертикальний аналіз активів АТ«УніверсалБанк» у 2020-2022роках, тис.грн

Показник	2020	%	2021	%	2022	%	Абсолютне відхилення		Темп зростання, %	
							2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
Грошові кошти та їх еквіваленти	4157895	12%	6356498	11%	4104392	5%	2198603	-2252106	53%	-35%
Кредити за боргованість банків	241954	1%	233428	0%	20830142	24%	-8526	20596714	-4%	8824%
Кредити та боргованість клієнтів	16408875	48%	26064068	45%	20797790	24%	9655193	-5266278	59%	-20%
Інвестиції в цінні папери	10689832	31%	19647780	34%	27236687	31%	8957948	7588907	84%	39%
Інвестиційна нерухомість	30162	0%	29891	0%	64881	0%	-271	34990	-1%	117%
Дебіторська боргованість щодо пот. податку на прибуток	4060	0%	326	0%	326	0%	-3734	0	-92%	0%
Відстрочений податковий актив	12494	0%	17294	0%	0	0%	4800	-17294	38%	-100%
Основні засоби та нематеріальні активи	161472	0%	203379	0%	225025	0%	41907	21646	26%	11%
Інші активи	2154485	6%	4861838	8%	935155	1%	2707353	-3926683	126%	-81%
Усього активів	33963216	100%	57587717	100%	86559232	100%	23624501	28971515,47	70%	50%

Розраховано та складено автором на основі [34-35].

Провівши горизонтально-вертикальний аналіз активів підприємства, можна відзначити, що основну частину активів складають кредити та заборгованість клієнтів. У 2021 році їх обсяг зріс на 9,655,193 тис. грн (59%), проте у 2022 році зменшився на 5,266,278 тис. грн. Частка цих активів у загальному складі має тенденцію до зменшення, з 48% у 2020 році до 22% у 2022 році.

У 2022 році кредитна заборгованість банків різко зросла на 20,596,714 тис. грн, тоді як у 2021 році вона зменшилася на 4%.

Спостерігається нестабільність у показниках грошових коштів та їх еквівалентів: у 2021 році вони зросли на 53%, а у 2022 році зменшилися на 35% порівняно з попереднім періодом. Однак їх структурна частка залишалася стабільною на рівні 11-12% у 2020-2021 роках, а у 2022 році скоротилася до 4% через зростання інших статей балансу.

Банк значно активізував інвестиції в цінні папери: у 2021 році їх обсяг зріс на 8,957,948 тис. грн (84%), а у 2022 році додатково на 7,588,907 тис. грн (37%). Відповідно, частка цінних паперів у загальному обсязі активів також зросла, і в 2022 році вони склали найбільшу частину активів банку – 29%.

Малий відсоток активів займають такі статті, як інвестиційна нерухомість, дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи, основні засоби, нематеріальні активи та необоротні активи, що утримуються для продажу.

Протягом 2020-2022 років загальний обсяг активів демонструє тенденцію до зростання. У 2021 році активи зросли на 23,624,501 тис. грн, а у 2022 році – на 28,971,515.47 тис. грн (50%), що свідчить про активний розвиток банківської установи. Це збільшення активів свідчить про успішність діяльності банку, його розвиток, а також про зростання довіри з боку клієнтів і інших зацікавлених сторін.

Фінансова стабільність банку залежить від оптимального співвідношення власного та позикового капіталу. Пасивні операції збільшують залишки на пасивних рахунках банку, таких як фонди банку, депозити клієнтів,

заборгованість за кредитами перед іншими банками та прибуток. Активні операції ведуть до зростання коштів на активних рахунках, які відображають грошову готівку, банківські позики, інвестиції в цінні папери, нерухомість та інші активи.

Отже, пасивні операції спрямовані на акумулювання коштів. Внаслідок цих операцій банк залучає ресурси від юридичних і фізичних осіб, державних установ та акціонерів. Ці кошти потім використовуються для проведення активних операцій. Пасивні операції формують банківські ресурси, які відображаються в пасиві балансу банку.

Власний капітал банку включає грошові кошти та інші активи, які мають грошову оцінку і належать його власникам. Цей капітал забезпечує економічну незалежність та фінансову стабільність банку і використовується для виконання банківських операцій та надання послуг з метою отримання прибутку. Власний капітал складається зі статутного капіталу, резервного капіталу та нерозподіленого прибутку (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Аналіз власного капіталу АТ «Універсал Банк» за 2020-2022 рр., тис. грн.

Показник	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення		Темп зростання, %	
				2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
Статутний капітал	3702672	4202672	4202672	500000	0	14	0
Емісійні різниці	1375076	1912465	1912465	537389	0	39	0
Резервніга інші фонди	53301	121871	655659	68570	533788	129	438
Резерви переоцінки	-1642	-46489	274191	44847	320680	2731	690
Нерозподілений прибуток/ (непокритий збиток)	-2469853	533788	2158814	3003641	1625026	122	304
Усього власного капіталу	2659554	6724307	9203800	4064753	2479493	153	37

Розраховано та складено автором на основі [34,35,39].

Аналіз показує, що у 2021 році було здійснено внески на суму 500 000 тис. грн, що призвело до збільшення статутного капіталу на 14%. У наступному періоді сума статутного капіталу залишилася незмінною і становила 4 202 672 тис. грн.

У 2021 році сума емісійних різниць зросла на 537 389 тис. грн (39%), досягнувши 1 912 465 тис. грн, при цьому у 2022 році цей показник не змінився.

Резервний фонд банку формується відповідно до Статуту та вимог українського законодавства і має досягти 25% розміру регулятивного капіталу. Щорічні відрахування до резервного фонду складають не менше 5% чистого прибутку банку за звітний рік. Якщо регулятивний капітал зменшується до рівня, менше ніж статутний капітал, відрахування до резервного фонду повинні становити 10% чистого прибутку до досягнення 35% від статутного капіталу банку.

У 2022 та 2021 роках Банк створив резервний фонд, рівний 10% чистого прибутку за відповідні звітні роки.

У 2021 році у Банку утворився непокритий збиток у розмірі 2 469 853 тис. грн через перевищення витрат над доходами. Протягом наступних років доходи перевищили витрати, і Банк отримав нерозподілений прибуток у розмірі 533 788 тис. грн у 2021 році та 2 158 814 тис. грн у 2022 році.

Завдяки зростанню більшості статей власного капіталу загальна сума капіталу збільшилася: на 153% у 2021 році та на 37% у 2022 році. Зростання власного капіталу свідчить про фінансову стабільність Банку та його здатність виконувати зобов'язання перед клієнтами і іншими зацікавленими сторонами.

Зростання власного капіталу банку дозволяє забезпечити вищий рівень захисту від потенційних збитків і діяти з більшим ефектом на ринку. Це також може покращити умови кредитування та сприяти залученню зовнішніх джерел фінансування.

Фінансовий стан комерційного банку в значній мірі визначається джерелами надходження та напрямками використання фінансових ресурсів.

Джерела коштів формуються за рахунок зменшення активів, збільшення заборгованості і реінвестування прибутку.

Збільшення обсягу використання коштів за напрямками їх розміщення є наслідком зростання активів банку і зменшення рівня його заборгованості.

Зобов'язання банку представляють собою вимоги до його активів на визначену суму коштів, яку банк зобов'язаний погасити у встановлений термін у майбутньому. До зобов'язань відносяться: залишки на коррахунках інших банків; залишки на поточних рахунках клієнтів; депозити (строкові та до запитання); міжбанківські кредити, включаючи ті, що отримані від НБУ; залишки на рахунках обліку боргових зобов'язань, що торгуються на ринку; кредиторська заборгованість (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз зобов'язань АТ «Універсал Банк» у 2020-2022рр, тис. грн

Показник	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення		Темп зростання, %	
				2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
Кошти банків	2298635	5374235	352040	3075600	-5022195	134	-93
Кошти клієнтів	27379911	42773788	69316353	15393877	26542565	56	62
Похідні фінансові зобов'язання	0	166	166	166	0	-	0
Інші залучені кошти	270	0	0	-270	0	-100	-
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	0	159102	571711	159102	412609	-	259
Резерви за зобов'язаннями	101	101	99492	0	99391	0	98407
Інші зобов'язання	1624745	2556018	457292	931273	-2098726	57	-82
Усього зобов'язань	31303662	50863410	77355432	19559748	26492022	62	52

Розраховано та складено автором на основі [34,35,39].

Аналіз вихідних даних показує, що в 2020 році інвестиції клієнтів були найменшими і становили 27 379 911 тис. грн. У 2021 році ці інвестиції зросли на 56%, а в 2022 році підвищилися ще на 62%, досягнувши 69 316 353 тис. грн.

У 2021 році сума коштів банків значно зросла на 3 075 600 тис. грн (на 134%), але в 2022 році різко зменшилась на 5 022 195 тис. грн (на 93%).

Активи, які були надані третіми особами як забезпечення за отриманими коштами від інших банків, а також депозити інших банків, взяті в якості забезпечення за кредитними операціями, на 31 грудня 2021 року становили 272 782 тис. грн (на 31 грудня 2020 року – 282 746 тис. грн).

На 31 грудня 2021 року були надані в заставу Національному банку України облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) на суму 5 110 102 тис. грн (на 31 грудня 2020 року – 2 573 847 тис. грн) та грошові кошти на суму 24 000 тис. євро, що еквівалентно 742 142 тис. грн на 31 грудня 2021 року, під отримання кредитів рефінансування та угод процентного своп.

Інші залучені кошти представляють кредити, отримані від міжнародних та інших фінансових організацій. У 2020 році ці кредити становили 270 тис. грн, але в 2021-2022 роках міжнародні кредити не надходили.

Резерви за зобов'язаннями складаються із сформованих забезпечень для покриття можливих втрат. Протягом 2020-2021 років ці резерви були на рівні 101 тис. грн, але в 2022 році вони різко зросли до 99 492 тис. грн.

Загальний обсяг зобов'язань має тенденцію до зростання, з підвищенням на 62% у 2021 році та ще на 52% у 2022 році. Збільшення зобов'язань свідчить про зростання депозитної бази банку.

Отже, забезпечення збалансованості між активними та пасивними операціями є ключовим фактором фінансової стійкості та успішності банку. Аналіз фінансових показників і контроль ризиків є необхідними для підтримання максимальної стійкості та ефективності роботи банку.

АТ «Універсал Банк» є одним із провідних фінансових установ України, що надає широкий спектр банківських послуг як для фізичних осіб, так і для бізнесу. Банк займає вагоме місце на ринку завдяки стратегії інноваційного

розвитку та фокусуванню на сучасних технологіях. Важливою складовою організаційної структури банку є чіткий розподіл обов'язків між підрозділами, що дозволяє ефективно управляти ресурсами і забезпечувати високу якість обслуговування клієнтів.

З економічної точки зору, «Універсал Банк» демонструє стабільні фінансові показники, що свідчить про його надійність та стійкість на ринку. Банк активно працює над залученням нових клієнтів і зростанням депозитної бази, що дозволяє йому підтримувати високу ліквідність. Крім того, інвестиційна діяльність банку спрямована на розвиток нових продуктів і послуг, що сприяє підвищенню його конкурентоспроможності.

Отже, АТ «Універсал Банк» є сучасною і надійною фінансовою установою, яка динамічно розвивається і відповідає потребам ринку. Завдяки впровадженню новітніх технологій та ефективному управлінню, банк займає провідні позиції в банківській сфері України. Перспективи подальшого розвитку банку пов'язані з розширенням спектру послуг, впровадженням інновацій та зміцненням довіри клієнтів.

Фінансова оцінка активних і пасивних операцій АТ «Універсал Банк» демонструє ключову роль цих операцій у формуванні фінансових результатів банку. Активні операції, зокрема кредитування та інвестиції, є основним джерелом доходів, проте вимагають ретельного управління ризиками для підтримки високої якості кредитного портфеля. Ефективне використання активів дозволяє банку збільшувати свою прибутковість, але водночас потребує постійного моніторингу ризиків і коригування стратегії в умовах мінливого ринку.

Пасивні операції, які включають залучення депозитів та інших фінансових ресурсів, забезпечують банку необхідні кошти для здійснення активних операцій. Успішне управління пасивами дозволяє банку підтримувати достатню ліквідність і мінімізувати витрати на залучення ресурсів. Баланс між активними і пасивними операціями є критичним для забезпечення фінансової стабільності банку та його здатності відповідати на виклики ринку.

У підсумку, фінансова оцінка активних і пасивних операцій АТ «Універсал Банк» показує, що ефективне управління цими операціями є основою для стійкого розвитку банку. Ретельне балансування між активами та пасивами, а також адекватне управління ризиками, дозволяють банку підтримувати високу прибутковість і конкурентоспроможність на ринку. Подальше вдосконалення процесів управління цими операціями є необхідним для збереження і зміцнення позицій банку в майбутньому.

2.3. Аналіз фінансових результатів та ефективності діяльності АТ «Універсал Банк»

Аналіз фінансових результатів та ефективності діяльності є ключовим аспектом оцінки роботи будь-якої фінансової установи, включаючи АТ «Універсал Банк». Цей банк є однією з провідних фінансових організацій України, що активно працює на ринку банківських послуг. Враховуючи складність і динамічність сучасного фінансового середовища, важливо розуміти, як банк управляє своїми ресурсами, які фінансові результати він демонструє та наскільки ефективною є його діяльність.

Таким чином, метою даного аналізу є визначення сильних та слабких сторін фінансових результатів АТ «Універсал Банк», а також виявлення факторів, що впливають на його фінансову стабільність та ефективність діяльності. Це дозволить сформувати цілісну картину про фінансовий стан банку та його конкурентоспроможність на ринку.

Аналіз фінансових результатів і ефективності діяльності банку є ключовим для оцінки його фінансової стійкості та здатності досягати прибутковості. Основними показниками для такого аналізу є ліквідність, рентабельність, показники ділової активності та фінансової стійкості [40].

Однією з головних цілей фінансового аналізу в комерційному банку є загальна оцінка економічної ефективності його діяльності, яка охоплює як аналіз фінансових результатів, так і фінансового стану банку. Доходи банку

представляють собою суму грошових надходжень від активних операцій та надання інших банківських послуг. Вони діляться на дві основні категорії: процентні та непроцентні доходи (рис. 2.3).

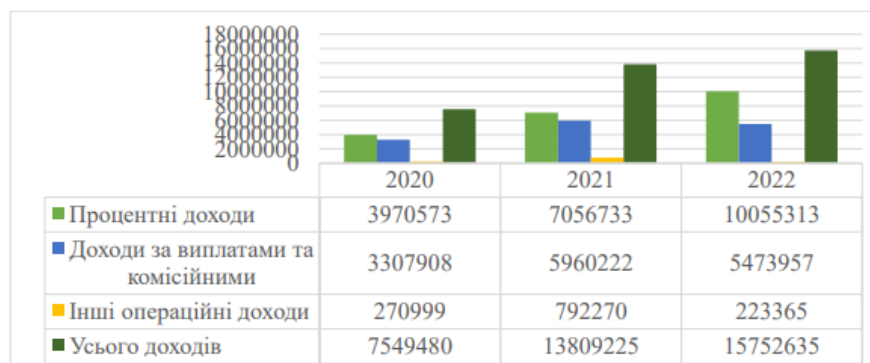

Рис. 2.3 Динаміка та структура доходів АТ «Універсал Банк» за 2020-2022 роки (тис. грн) (складено автором на основі [34, 35, 39])

Процентні доходи традиційно займають основну частку загальних доходів банківських установ. З аналізу видно, що ці доходи зростають: у 2021 році вони збільшилися на 3,086,160 тис. грн, а у 2022 році ще на 2,998,580 тис. грн. Це пов'язано з тим, що кредитування в різних формах є основним напрямом банківської діяльності. Зростання процентних доходів відображає успішну стратегію управління ризиками та ефективну політику кредитування, що дозволяє краще використовувати активи банку. Також це свідчить про розширення клієнтської бази та поліпшення обслуговування клієнтів.

Комісійні доходи є другим найбільшим джерелом прибутку для банку. У 2021 році ці доходи зросли на 2,652,314 тис. грн, проте в 2022 році спостерігалось їх скорочення на 486,265 тис. грн. Зростання комісійних доходів пов'язане з розширенням спектру банківських послуг, впровадженням нових продуктів і технологій, а також збільшенням кількості клієнтів та споживачів банківських послуг.

Інші операційні доходи включають доходи, які не пов'язані з інвестиційною та фінансовою діяльністю, такі як доходи від консультаційних фінансових послуг, оперативного лізингу, штрафи та пені за банківськими

операціями. Цей показник варіюється протягом аналізованого періоду: у 2021 році він збільшився на 521,271 тис. грн, а у 2022 році зменшився на 568,905 тис. грн.

Загалом доходи банку демонструють швидке зростання щороку: у 2021 році вони зросли на 6,259,745 тис. грн, а у 2022 році ще на 1,943,410 тис. грн. Така динаміка вказує на покращення якості банківських послуг, зростання попиту на них і стабільність дохідності банку.

Витрати банку представляють собою загальну суму грошових витрат, які банк несе у процесі своєї діяльності, включаючи залучення коштів та інші види діяльності. Як і доходи, витрати банку можна розділити на дві основні категорії: процентні та непроцентні (рис. 2.4).

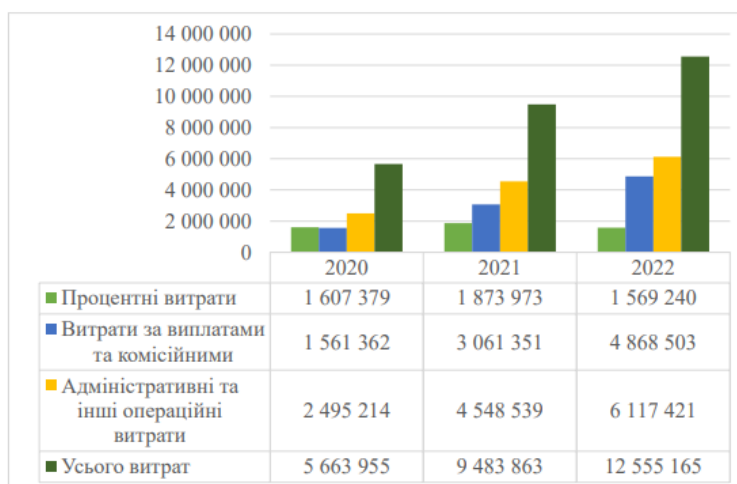

Рис. 2.4 Динаміка та структура витрат АТ «Універсал Банк» за 2020-2022 роки, тис. грн (складено автором на основі [34, 35, 39])

Основну частину витрат АТ «Універсал Банк» складають адміністративні та інші операційні витрати, які у 2021 році зросли на 2,053,325 тис. грн, а у 2022 році – на 1,568,882 тис. грн.

Процентні витрати включають витрати, пов'язані з депозитами (до запитання та строковими), операціями з МВФ, кредитами, отриманими від НБУ, простими векселями, ощадними сертифікатами, а також іншими цінними паперами боргового характеру, емітованими НБУ. У 2021 році процентні

витрати зросли на 266,594 тис. грн, а у 2022 році зменшилися на 304,733 тис. грн.

Загалом витрати банку також мають явну тенденцію до зростання. Так, у 2021 році загальна сума витрат збільшилася на 3819908 тис. грн, а у 2022 році — на 3071302 тис. грн.

Аналіз фінансового стану банку, що охоплює такі ключові аспекти, як формування пасивів, якість активів та фінансові результати, дозволяє детально оцінити та вивчити діяльність банку з системного та комплексного погляду (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз показників ліквідності АТ «Універсал Банк» у 2020-2022 рр.

Показник	Рік			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021
Вихідні дані (тис.грн)					
Кошти у касі	4157895	6356498	4104391	2198603	-2252106
Кореспондентські рахунки	0	0	0	0	0
Депозити	29678546	48148023	69668393	18469477	21520370
Активи загальні	33963216	57587717	86559232	23624501	28971515
Зобов'язання	31303662	50863410	77355432	19559748	26492022
Високоліквідні активи	4157895	6356498	4104392	2198603	-2252106
Робочі активи	29253192	50807114	42563087	21553922	-8244027
Дохідні активи	29448886	51040710	70090007	21591824	19049297
Видані кредити	16408875	26297496	41627932	9888621	15330436
Майно	161472	203379	225025	41907	21646
Показники ліквідності					
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,14	0,13	0,06	-0,01	-0,07
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,08	1,13	1,12	0,05	-0,01
Коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до робочих активів банку	0,14	0,13	0,10	-0,01	-0,03
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	0,94	1,00	0,91	0,06	-0,10
Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів	0,55	0,55	0,60	-0,01	0,05
Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань	0,14	0,13	0,06	-0,01	-0,07

Розраховано та складено автором на основі [34,35,39].

Показники ліквідності є критично важливими для оцінки фінансового стану банку, і багато міжнародних аналітиків вважають їх найбільш значущими для оцінки загальної діяльності банківської установи.

Ліквідність банку визначається його здатністю перетворювати активи на грошові кошти або інші платіжні засоби для погашення зобов'язань у разі недостатності власних коштів, а також для забезпечення потреб клієнтів у кредитах.

Протягом 2020-2022 років коефіцієнт миттєвої ліквідності має тенденцію до зниження і не досяг нормативного рівня (20%) за весь аналізований період. Це вказує на те, що банк може мати труднощі з покриттям короткострокових зобов'язань за рахунок наявних грошових коштів.

Коефіцієнт загальної ліквідності протягом цього періоду коливався в межах 1,08-1,13, з незначними змінами. Однак всі значення відповідали нормативам (не менше 100%), що свідчить про здатність банку покривати свої зобов'язання як в даний момент, так і в майбутньому.

Коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до робочих активів банку у 2021 році зменшився на 0,01, а у 2022 році ще на 0,03. Оптимальний рівень цього коефіцієнта складає 20-25%, але в аналізованому періоді він не був досягнутий, що може свідчити про високий ризик фінансових труднощів і можливу нестабільність банку в майбутньому.

Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань у 2021 році зріс на 0,06, але у 2022 році зменшився на 0,10. Банк забезпечує свої зобов'язання дохідними активами, причому показники значно перевищують оптимальний рівень (70-80%).

Коефіцієнт ліквідного співвідношення між виданими кредитами та залученими депозитами коливається протягом аналізованого періоду, утримуючи рівень в межах 55-60%. Це свідчить про те, що не всі видані кредити мають покриття залученими депозитами, і рівень забезпеченості зменшується, що може спричинити проблеми з ліквідністю.

Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань показує чітке зменшення протягом 2020-2022 років, що вказує на скорочення частки високоліквідних активів і майна, які банк використовує для погашення своїх зобов'язань.

Зниження більшості показників ліквідності свідчить про проблеми банку з виконанням фінансових зобов'язань у встановлені строки через недостатню кількість ліквідних активів. Це зниження є тривожним сигналом для регуляторів і зацікавлених сторін, оскільки може вказувати на потенційні проблеми банку і негативно вплинути на його імідж та фінансову стабільність.

Однією з основних умов ефективного функціонування банку під час економічної кризи є його фінансова стійкість. Фінансова стійкість комерційного банку визначається як здатність підтримувати прийнятний рівень ризику і надійності протягом тривалого часу.

Фінансова стійкість банку – це динамічна інтегральна характеристика його здатності як системи трансформувати ресурси та ризики, повноцінно виконувати свої функції з урахуванням наявного балансу економічних інтересів, і витримувати вплив зовнішніх і внутрішніх факторів.

Проведемо аналіз фінансової стійкості АТ «Універсал Банк» за 2020-2022 роки за допомогою методу коефіцієнтів (табл. 2.5).

Коефіцієнт надійності протягом аналізованого періоду підтримувався на рівні нормативного значення (не менше 4%). У 2021 році він зріс до 13%, а у 2022 році знизився до 12%. Хоча фінансова стійкість АТ «Універсал Банк» змінюється, банк все ще не залежить від залучених коштів.

Коефіцієнт фінансового важеля не демонструє чіткої тенденції до зміни. У 2021 році він зменшився на 4,21, але у 2022 році знову зріс на 0,84. Це значення відповідає нормативному діапазону (від 1 до 20), що свідчить про зростання ділової активності банку та його здатність залучати кошти на фінансовому ринку.

**Аналіз показників фінансової стійкості АТ«Універсал Банк» у
2020-2022 рр.**

Показник	Рік			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021
Коефіцієнт надійності	0,08	0,13	0,12	0,05	-0,01
Коефіцієнт фінансового важеля	11,77	7,56	8,40	-4,21	0,84
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів- достатність капіталу	0,08	0,12	0,10	0,04	-0,02
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,07	0,03	0,03	-0,04	0,00
Коефіцієнт захищеності дохідних активів	-0,05	0,01	0,07	0,06	0,07
Коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу	9,17	13,70	20,60	4,53	6,89

У 2021 році коефіцієнт достатності зріс до 12% (на 4 п.п.), але у 2022 році зменшився до 10%. Оскільки нормативне значення має бути не менше 10%, показник залишався в межах норми протягом аналізованого періоду, що свідчить про адекватність сформованого власного капіталу.

Коефіцієнт захищеності власного капіталу у 2021 році зменшився на 0,05, а протягом 2021-2022 років залишався стабільним на рівні 3%, не досягаючи нормативного значення (не менше 10%). Це свідчить про те, що банк має проблеми з управлінням фінансовими ризиками та не здатний адекватно їх витримати.

Банк суттєво посилив захист дохідних активів за рахунок власного капіталу. Якщо на початку 2020 року цей коефіцієнт був негативним (-0,05), то до кінця 2022 року він зріс до позитивного значення (0,07). Це вказує на те, що в 2020 році власний капітал, за винятком недохідних активів, не покривав дохідні активи, тоді як у 2021-2022 роках ситуація змінилася, і покриття стало можливим.

Коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу зріс у 2021 році на 4,53, а в 2022 році ще на 8,95. Це означає, що 1 гривня власних коштів банку

забезпечує покриття 9,17 гривень активів у 2020 році, 13,70 гривень у 2021 році та 22,66 гривень у 2022 році.

Ділова активність банку характеризує його здатність залучати, розподіляти та ефективно використовувати ресурси. Показники ділової активності дозволяють оцінити стан та економічний потенціал банку. Аналіз цієї активності здійснюється шляхом розрахунку специфічних коефіцієнтів, що відображають інтенсивність використання активів та пасивів банку [40].

Проведемо аналіз ділової активності АТ «Універсал Банк» стосовно активів (табл.2.6).

Таблиця 2.6

**Аналіз показників ділової активності в частині активів
АТ «Універсал Банк» у 2020-2022 рр.**

Показник	Рік			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021
Вихідні дані, тис.грн					
Залучені кошти	31303662	50863410	77355432	19559748	26492022
Загальні пасиви	33963216	57587717	86559232	23624501	28971515
Міжбанківські кредити	2298635	5374235	352040	3075600	-5022195
Строкові депозити	27379911	42773788	69316353	15393877	26542565
Дохідні активи	29448886	51040710	70090007	21591824	19049297
Кредитний портфель	16408875	26297496	41627932	9888621	15330436
Проблемні кредити	2226878	2 881 508	2 597 771	654630	-283737
Загальні активи	33963216	57587717	86559232	23624501	28971515
Портфель цінних паперів та паїв	10689832	19647780	27236687	8957948	7588907
Показники ділової активності в частині активів					
Коефіцієнт рівня дохідних активів	0,87	0,89	0,81	0,02	-0,08
Коефіцієнт кредитної активності	0,48	0,46	0,48	-0,03	-0,02
Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь	0,31	0,34	0,31	0,03	-0,03
Коефіцієнт інвестицій у дохідних активах	0,36	0,38	0,39	0,02	0,01
Коефіцієнт проблемних кредитів	0,14	0,11	0,06	-0,03	-0,05

Аналіз показує, що коефіцієнт рівня дохідних активів протягом 2020-2021 років коливався між 0,87 і 0,89, але у 2022 році знизився до 0,81. Це зменшення вказує на зниження ділової активності банку, що пов'язано з зменшенням обсягу дохідних активів та зростанням недоходних активів.

Коефіцієнт кредитної активності демонструє тенденцію до зниження протягом аналізованого періоду та відображає частку кредитного портфеля банку в загальних активах. Зокрема, частка кредитного портфеля становила: у 2020 році – 48%, у 2021 році – 46%, а у 2022 році знову зросла до 48%. Зростання цього показника свідчить про збільшення ділової активності банку в сфері кредитування.

Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь зріс у 2021 році на 0,03, але у 2022 році знизився на таку ж величину. Коефіцієнт інвестицій у дохідних активах має тенденцію до зростання, що свідчить про збільшення інвестиційної активності банку в порівнянні з його кредитною діяльністю.

Коефіцієнт проблемних кредитів зменшився на 0,07 у 2021 році та ще на 0,05 у 2022 році. Це зменшення є позитивним сигналом, оскільки вказує на зниження ризику в кредитному портфелі.

Отже, ділова активність банку в частині активів свідчить про зменшення його діяльності в сфері кредитування, при цьому знижено ризик кредитного портфеля. Протягом аналізованого періоду найбільше зростання ділової активності банку спостерігається в інвестиційній діяльності.

Загалом рівень ділової активності у залученні ресурсів можна оцінити за допомогою коефіцієнта активності залучення позичених і залучених коштів. Згідно з даними таблиці 2.7, у 2021 році цей коефіцієнт зменшився на 0,04, а в 2022 році зріс на 0,01. Ці показники відображають готовність банку вживати заходи для залучення ресурсів клієнтів.

У той же час, коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів залишався в межах нормативного значення (не більше 30%). У 2020-2021 роках цей показник свідчить про збільшення залежності банку від зовнішніх джерел

фінансування, зокрема від міжбанківських кредитів, але у 2022 році такі кредити не були залучені.

Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів демонструє варіації протягом аналізованого періоду: у 2021 році він знизився на 0,06, але у 2022 році знову зріс на 0,06. Це зростання вказує на незначне поліпшення ділової активності у залученні строкових депозитів.

Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи зріс на 0,06 у 2021 році, але зменшився на 0,1 у 2022 році. Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель залишався стабільним на рівні 0,52 у 2020-2021 роках, але незначно зріс до 0,54 у 2022 році.

Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель коливався між 0,60 і 0,61 протягом 2020-2022 років. Зменшення цих коефіцієнтів свідчить про ослаблення ділової активності банку.

Загалом, показники ділової активності у частині пасивів демонструють високі значення і здебільшого зростають щорічно, що вказує на активну діяльність банку у залученні коштів і високий рівень ефективності його роботи на фінансовому ринку.

У 2021 році рентабельність загальних активів зменшилася на 0,4 процентних пункти, але у 2022 році зросла на 1,3 процентних пункти. Це свідчить про те, що на кожен гривню загальних активів у 2020 році припадало 1,6 гривні чистого прибутку, у 2021 році — 1,2 гривні, а у 2022 році — 2,5 гривні. Зростання цього показника вказує на підвищення прибутковості банку.

Рентабельність дохідних активів знизилася на 0,5 процентних пункти у 2021 році, але зросла на 1,7 процентних пункти у 2022 році, що вказує на покращення прибутковості активів банку.

Рентабельність капіталу показує, що одна гривня капіталу приносить 20 гривень чистого прибутку у 2020 році, 10,2 гривні у 2021 році та 23,5 гривні у 2022 році. Значне зростання цього показника у 2022 році свідчить про підвищення прибутковості капіталу. Рентабельність статутного капіталу також

демонструє стрімке зростання протягом аналізованого періоду, що є позитивним знаком для прибутковості капіталу.

Таким чином, ефективність управління банком щодо зростання його прибутковості покращилась, переважно завдяки тому, що всі статті банківського балансу зростали повільніше, ніж чистий прибуток. Як результат, усі показники рентабельності у 2022 році продемонстрували зростання.

Правління АТ «Універсал Банк» реалізує таку стратегію на 2020-2022 роки:

- поступове збільшення кредитного портфелю корпоративних клієнтів і активне розширення кредитування фізичних осіб через проект Monobank, забезпечуючи високу якість кредитів і відповідний ріст залучених ресурсів.

- підтримка високого рівня довіри з боку юридичних і фізичних осіб шляхом своєчасного і повного виконання зобов'язань перед вкладниками і акціонерами.

- активна робота з проблемною заборгованістю, оптимізація структури проблемного портфелю та індивідуальні пропозиції боржникам для добровільного урегулювання боргів (реструктуризація, відстрочка платежу, зменшення відсоткової ставки тощо), а також отримання доходу від погашення списаних кредитів. Зокрема, проводиться реструктуризація іпотечних кредитів в іноземній валюті шляхом їх конвертації у національну валюту за узгодженням з позичальниками.

- забезпечення ефективного контролю над адміністративно-господарськими витратами і капітальними вкладеннями для досягнення запланованих показників розвитку.

АТ «Універсал Банк» має запас міцності за більшістю економічних нормативів НБУ. Проте, у зв'язку із складною ситуацією в країні та частими змінами у банківському законодавстві, управління ризиками залишається важливим завданням для банку. Хоча банк стикається з типічними для банківської системи ризиками, його уразливість до конкретних ризиків оцінюється індивідуально. Це залежить від моделі внутрішньої організації,

активності на різних ринках, управління активами і пасивами, якості інвестицій і стабільності пасивної бази. Наразі АТ «Універсал Банк» має підвищену чутливість до кредитного ризику та ризику ліквідності, тоді як чутливість до інших специфічних ризиків є помірною або низькою.

Аналіз фінансових результатів та ефективності діяльності АТ «Універсал Банк» є важливим інструментом для оцінки загальної стійкості та прибутковості банку. Фінансові показники банку, такі як чистий прибуток, рентабельність активів (ROA) і рентабельність власного капіталу (ROE), є ключовими індикаторами його успіху на ринку. Позитивна динаміка цих показників свідчить про ефективне управління банком, зростання його конкурентоспроможності та здатність генерувати дохід в умовах ринкової нестабільності.

Окрім аналізу прибутковості, оцінка ефективності діяльності включає розгляд таких показників, як операційна ефективність, співвідношення витрат і доходів, а також рівень ризиків, пов'язаних з активними операціями банку. Висока операційна ефективність свідчить про здатність банку ефективно використовувати свої ресурси, мінімізувати витрати і максимізувати прибуток. З іншого боку, низький рівень ризиків, пов'язаних з кредитним портфелем та іншими активами, підвищує надійність банку і його здатність забезпечувати стабільне функціонування.

Загалом, аналіз фінансових результатів та ефективності діяльності АТ «Універсал Банк» дозволяє зробити висновок про його стійкість і перспективи розвитку на ринку. Банк демонструє позитивну динаміку фінансових показників та високу ефективність управління, що забезпечує йому міцні позиції на банківському ринку України. Для збереження і подальшого зростання своєї конкурентоспроможності банк має продовжувати вдосконалювати свої бізнес-процеси, знижувати ризики та підвищувати рівень задоволеності клієнтів.

Крім того, важливим аспектом для подальшого розвитку АТ «Універсал Банк» є адаптація до змін на фінансовому ринку та впровадження інноваційних

підходів у діяльність банку. З огляду на швидкий розвиток цифрових технологій, банк має можливість розширити свої послуги, покращити якість обслуговування клієнтів та підвищити свою конкурентоспроможність за рахунок впровадження нових фінансових продуктів та автоматизації бізнес-процесів. Такий підхід дозволить банку не лише зберігати лідерські позиції на ринку, але й ефективно реагувати на виклики сучасного фінансового середовища.

Висновок до розділу 2

Економічна діяльність АТ «Універсал Банк» характеризується стабільними фінансовими показниками та зростанням ключових напрямків бізнесу, таких як кредитування, депозитні послуги та інвестиційна діяльність. Завдяки ефективній стратегії управління ризиками та диверсифікації активів, банк підтримує високий рівень фінансової стійкості та забезпечує стабільне зростання прибутків. Взаємодія з міжнародними фінансовими інститутами та впровадження передових практик управління дозволяють банку залишатися надійним партнером для клієнтів і інвесторів, а також сприяти економічному розвитку України.

Провівши горизонтально-вертикальний аналіз активів підприємства, можна відзначити, що основну частину активів складають кредити та заборгованість клієнтів. У 2021 році їх обсяг зріс на 9,655,193 тис. грн (59%), проте у 2022 році зменшився на 5,266,278 тис. грн. Частка цих активів у загальному складі має тенденцію до зменшення, з 48% у 2020 році до 22% у 2022 році. У 2022 році кредитна заборгованість банків різко зросла на 20,596,714 тис. грн, тоді як у 2021 році вона зменшилася на 4%. Спостерігається нестабільність у показниках грошових коштів та їх еквівалентів: у 2021 році вони зросли на 53%, а у 2022 році зменшилися на 35% порівняно з попереднім періодом. Однак їх структурна частка залишалася стабільною на рівні 11-12% у 2020-2021 роках, а у 2022 році скоротилася до 4% через зростання інших статей балансу. Банк значно активізував інвестиції в цінні папери: у 2021 році їх обсяг зріс на 8,957,948 тис. грн (84%), а у 2022 році додатково на 7,588,907 тис. грн (37%). Відповідно, частка цінних паперів у загальному обсязі активів також зросла, і в 2022 році вони склали найбільшу частину активів банку – 29%.

Аналіз фінансових результатів та ефективності діяльності АТ «Універсал Банк» є важливим інструментом для оцінки загальної стійкості та прибутковості банку. Фінансові показники банку, такі як чистий прибуток,

рентабельність активів (ROA) і рентабельність власного капіталу (ROE), є ключовими індикаторами його успіху на ринку. Позитивна динаміка цих показників свідчить про ефективне управління банком, зростання його конкурентоспроможності та здатність генерувати дохід в умовах ринкової нестабільності.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

3.1. Шляхи розв'язання проблем в організації діяльності вітчизняних банків

Перехід України до нової економічної моделі, заснованої на ринкових принципах, вимагає суттєвих змін у фінансово-кредитній сфері, яка є ключовою для обігу грошових потоків в економічній системі будь-якої країни та створює основи для суспільного відтворення. Основною ланкою цієї сфери є банківська система, що займає центральне місце в загальному механізмі організації та регулювання економічного життя суспільства. Банківська система є важливим елементом ринкової інфраструктури, забезпечуючи реалізацію інструментів грошово-кредитної політики центрального банку. Ефективність функціонування банківської системи має критичне значення для соціально-економічного розвитку країни в цілому.

На відміну від країн з розвинутою ринковою економікою, де фінансова система вже давно утвердилася з добре налагодженим механізмом перерозподілу капіталу, в Україні найбільший розвиток серед усіх фінансових інститутів отримали комерційні банки. Оскільки небанківські фінансові інститути все ще перебувають на початковому етапі розвитку, саме комерційні банки є основними офіційними фінансовими посередниками в Україні. Банківський сектор першим з українських економічних секторів перейшов до ринкових відносин. Це призвело до виникнення розбіжностей між швидкістю розвитку банківської системи та темпами розвитку інших галузей економіки, які мають менш розвинуті ринкові відносини. Проте розвиток банківського сектора в Україні досі стримується через ряд факторів, які негативно впливають на його стабільність. Більшість з цих чинників формуються за межами

банківської системи і не можуть бути вирішені виключно зусиллями самих банків.

Основними зовнішніми чинниками, що впливають на стабільність банківської системи, є [42]:

1) Тривала загальноекономічна криза в Україні. Повільне реформування економіки, збереження монополій, які стримують розвиток малого та середнього бізнесу, веде до зниження ефективності суспільного виробництва. Це, в свою чергу, зменшує обсяги капіталу та інвестицій всередині країни, що обмежує ресурсну базу комерційних банків і знижує їх конкурентоспроможність на ринку банківських послуг.

Тривала загальноекономічна криза в Україні є одним із основних зовнішніх чинників, що суттєво впливають на стабільність банківської системи. Кризові явища, такі як зниження ВВП, високий рівень інфляції, нестабільність національної валюти та погіршення інвестиційного клімату, створюють значні виклики для банківського сектору. Умови економічної нестабільності призводять до зростання кредитних ризиків, оскільки підприємства та фізичні особи стикаються з труднощами в обслуговуванні своїх зобов'язань. Це, в свою чергу, негативно впливає на якість кредитного портфеля банків і зменшує їхню здатність генерувати прибуток.

Крім того, загальноекономічна криза впливає на ліквідність та фінансову стійкість банківської системи. Зниження рівня доходів населення та підприємств призводить до відтоку депозитів, що зменшує обсяг коштів, доступних для кредитування. Водночас зростає потреба в залученні додаткових ресурсів, які можуть бути недоступними або дуже дорогими через зростання процентних ставок. У таких умовах банківська система стикається з труднощами в підтримці достатнього рівня ліквідності, що підвищує ризики фінансової нестабільності та можливості виникнення банківських криз.

2) Нездоровий фінансовий стан багатьох підприємств. Наразі близько половини суб'єктів господарювання є збитковими. Економічне середовище в Україні несприятливе для ефективного ведення виробничо-господарської

діяльності. Лише деякі з цих підприємств виробляють продукцію, яка має стабільний попит і отримує своєчасні платежі. Це збільшує ризики кредитування реального сектора та обмежує участь банків у кредитуванні економіки. Проблеми виробників негативно впливають на банки, які стикаються з ростом несвоєчасної заборгованості та зменшенням залишків на рахунках клієнтів, що ускладнює розширення їх діяльності та послаблює конкурентні позиції.

Нездоровий фінансовий стан багатьох підприємств є ще одним значним зовнішнім чинником, що впливає на стабільність банківської системи. Коли підприємства стикаються з фінансовими труднощами, такими як низька рентабельність, високе боргове навантаження та обмежений доступ до капіталу, їхня здатність своєчасно виконувати зобов'язання перед банками знижується. Це призводить до зростання частки проблемних кредитів у банківських портфелях, що негативно впливає на фінансові результати банків і зменшує їхню здатність до надання нових кредитів. У свою чергу, погіршення якості активів може стати причиною зниження довіри інвесторів і вкладників, що ще більше підриває стабільність банківської системи.

Крім того, нездоровий фінансовий стан підприємств обмежує можливості банків щодо інвестування та розвитку нових фінансових продуктів. Банки стають обережнішими у видачі нових кредитів, що може призвести до скорочення обсягів кредитування економіки загалом. Це створює замкнене коло, в якому слабкість підприємств посилює ризики для банківської системи, а обмежені можливості фінансування з боку банків, у свою чергу, гальмують відновлення та розвиток бізнесу. Така ситуація посилює загрозу фінансової нестабільності та може призвести до подальшого поглиблення економічних проблем в країні.

3) Фінансова нестабільність. Нерегульовані інфляційні процеси знижують реальні грошові доходи населення, що обмежує можливості громадян здійснювати довгострокові заощадження в комерційних банках. Це ослаблює фінансовий потенціал банківської системи, що призводить до недоступності

банківських кредитів для більшості підприємств, оскільки їх вартість перевищує фінансову вигоду від виробництва більшості товарів. У свою чергу, зменшення реального попиту на кредити та інвестиції негативно впливає на доходність і рентабельність банків. Крім того, інфляція ускладнює процес нарощення власного капіталу банківської системи України, що може загрожувати її стабільності.

Фінансова нестабільність є критичним чинником, що впливає на загальний стан банківської системи та економіки в цілому. У періоди фінансової нестабільності, викликані факторами, такими як різкі коливання валютних курсів, зростання процентних ставок, та високий рівень інфляції, банки стикаються з підвищеними ризиками, пов'язаними з управлінням активами та пасивами. Нестабільність на фінансових ринках може призвести до зниження вартості активів, зокрема цінних паперів, що негативно впливає на баланс банків та їхню здатність підтримувати необхідний рівень капіталу. В умовах нестабільності банки часто змушені скорочувати обсяги кредитування, щоб зменшити ризики, що може призвести до уповільнення економічного зростання.

Крім того, фінансова нестабільність підриває довіру вкладників та інвесторів до банківської системи. У такій ситуації банки можуть зіткнутися з відтоком депозитів, що ще більше погіршує їхню ліквідність і змушує їх шукати альтернативні джерела фінансування, часто за значно вищою ціною. Це може призвести до зростання витрат на обслуговування боргу і зниження прибутковості банків. У крайніх випадках, тривала фінансова нестабільність може стати причиною банкрутства окремих банківських установ, що підвищує ризики для всієї банківської системи та економіки країни загалом.

4) Недосконалість чинного законодавства і нормативних актів у сфері регулювання банківської діяльності. Правова база, що регулює взаємовідносини між клієнтами та банками в кредитному процесі, не забезпечує надійного захисту інтересів банків. У випадку конфліктних ситуацій банки часто не відчують себе захищеними, оскільки необхідність реалізації

заставленого майна та виконання пріоритетних зобов'язань перед кредиторами підвищує ризик фінансових втрат. Це змушує банки встановлювати більш жорсткі вимоги до кредитоспроможності позичальників, що ускладнює доступ до кредитів та обмежує потенційні доходи.

Фінансова нестабільність є критичним чинником, що значно впливає на функціонування банківської системи та загальний стан економіки. У періоди фінансових потрясінь, спричинених такими факторами, як різкі коливання валютних курсів, зростання процентних ставок та високий рівень інфляції, банки стикаються з підвищеними ризиками в управлінні активами та пасивами. Ці обставини можуть призвести до зниження вартості активів, зокрема цінних паперів, що негативно позначається на фінансовому балансі банків та їхній здатності підтримувати необхідний рівень капіталу. Як наслідок, банки часто змушені скорочувати обсяги кредитування, що може гальмувати економічне зростання.

Окрім цього, фінансова нестабільність значно підриває довіру вкладників та інвесторів до банківської системи. У такій ситуації банки можуть зіткнутися з масовим відтоком депозитів, що ще більше ускладнює їхню ліквідність і змушує їх шукати альтернативні джерела фінансування, часто за вищою ціною. Це підвищує витрати на обслуговування боргу та знижує прибутковість банків. У крайніх випадках, тривала фінансова нестабільність може призвести до банкрутства окремих банківських установ, що загрожує стабільності всієї банківської системи та економіки країни загалом.

Розвиток банківської системи України стримується також внутрішніми чинниками, серед яких:

- низький рівень капіталізації банківської системи. Поступове збільшення капіталу сприятиме розширенню спектру послуг, укріпленню позицій комерційних банків у кредитуванні та інвестиціях.

- високі ризики кредитування. Значні обсяги простроченої та сумнівної заборгованості у кредитному портфелі банків є наслідком невваженого ведення бізнесу з моменту становлення банківської системи.

– відсутність довгострокових кредитних ресурсів. Більшість залучених банками ресурсів є короткостроковими. Для довгострокового кредитування реального сектора необхідна наявність довгострокових депозитів. Рішення цієї проблеми пов'язане з формуванням системи гарантування вкладів населення.

– низький рівень банківського менеджменту. Недостатній аналіз і вивчення фінансового стану позичальників негативно впливають на якість активів банків, знижуючи їх прибутковість і погіршуючи якість кредитного портфеля.

– обмежений спектр послуг, що не відповідає постійно зростаючим вимогам споживачів.

Розвиток банківської системи України стримується також внутрішніми чинниками, серед яких низький рівень капіталізації банківської системи. Багато українських банків мають обмежений власний капітал, що обмежує їхні можливості в розширенні спектру послуг і укріпленні позицій на ринку кредитування та інвестицій. Поступове збільшення капіталу допоможе банкам залучати більше ресурсів для кредитування та інвестицій, що є необхідним для підтримки економічного зростання та розвитку нових фінансових продуктів.

Високі ризики кредитування також є серйозною перешкодою для розвитку банківської системи. Значні обсяги простроченої та сумнівної заборгованості в кредитному портфелі банків є наслідком недосконалого ведення бізнесу з моменту становлення банківської системи України. Невиважений підхід до оцінки ризиків і відсутність достатньої уваги до фінансового стану позичальників призводять до накопичення проблемних активів, що підриває фінансову стабільність банків і знижує їхню прибутковість. Для зменшення цих ризиків необхідне покращення системи управління кредитними ризиками та впровадження більш жорстких стандартів кредитування.

Відсутність довгострокових кредитних ресурсів є ще однією важливою проблемою, що стримує розвиток банківської системи. Більшість ресурсів, залучених банками, є короткостроковими, що обмежує можливості

довгострокового кредитування реального сектора економіки. Для вирішення цієї проблеми необхідно створити умови для формування довгострокових депозитів, що може бути досягнуто через розвиток системи гарантування вкладів населення. Така система забезпечить додатковий захист для вкладників і сприятиме збільшенню обсягів довгострокових ресурсів, які банки можуть використовувати для фінансування великих і стратегічних проектів.

Низький рівень банківського менеджменту також суттєво обмежує ефективність банківської системи. Недостатній аналіз і вивчення фінансового стану позичальників негативно впливають на якість активів банків, що знижує їхню прибутковість і погіршує якість кредитного портфеля. Банківські установи часто не приділяють належної уваги управлінню ризиками, що призводить до збільшення частки проблемних активів. Для підвищення ефективності управління необхідно впроваджувати сучасні методи аналізу ризиків, розробляти нові підходи до кредитування та забезпечувати регулярне навчання банківського персоналу.

Крім того, обмежений спектр послуг, що не відповідає постійно зростаючим вимогам споживачів, також перешкоджає розвитку банківської системи. Багато українських банків не пропонують достатньої кількості сучасних фінансових продуктів і послуг, що знижує їхню конкурентоспроможність на ринку. Для задоволення потреб клієнтів банки мають активно розвивати нові продукти, впроваджувати цифрові рішення та вдосконалювати якість обслуговування. Це дозволить не лише утримати існуючих клієнтів, а й залучити нових, підвищивши таким чином свою ринкову частку та стабільність.

В останні роки українська банківська система стикається з такими проблемами, як військово-політична нестабільність, загальна економічна дестабілізація, а також зниження довіри населення до банків та їх продуктів. Військові дії на сході країни та анексія Криму створили значний тиск на фінансову систему, викликаючи відтік капіталу, скорочення інвестицій та зниження економічної активності. Банки змушені адаптуватися до нових умов,

що включає збільшення резервів під можливі втрати за кредитами, а також роботу в умовах підвищених ризиків неплатежів.

Економічна дестабілізація, зумовлена як внутрішніми, так і зовнішніми факторами, призвела до інфляційних процесів, девальвації національної валюти та зростання вартості кредитних ресурсів. Це суттєво обмежує можливості банків у наданні доступного кредитування як для бізнесу, так і для населення, що, в свою чергу, стримує економічне зростання та підриває фінансову стабільність країни. Умови економічної нестабільності також посилюють проблему неповернення кредитів, що негативно впливає на ліквідність банків та їхню здатність виконувати зобов'язання перед вкладниками.

Зниження довіри населення до банківської системи стає однією з ключових проблем, з якою стикається українська банківська сфера. Після численних банкрутств банків у минулому, багато громадян віддають перевагу зберіганню заощаджень у готівковій формі або інвестуванню в альтернативні активи, такі як нерухомість чи валюта. Це знижує обсяг депозитів у банках, що обмежує їхні можливості для кредитування та розвитку. Для відновлення довіри необхідні послідовні та ефективні реформи, спрямовані на зміцнення фінансової стабільності, підвищення прозорості та захист прав вкладників. Під час кризи, яку пережила Україна, банки понесли значні збитки, що негативно вплинуло на всю банківську систему країни і призвело до негативних наслідків. Водночас, у світовій економіці зростає вплив глобалізаційних процесів, включаючи банківську діяльність. Сьогодні банки відіграють ключову роль у розвитку інтеграційних процесів і є основними учасниками міжнародних валютно-фінансових та кредитних відносин.

Конкурентоспроможність українських банків є відносно низькою в порівнянні з банками країн Європейського Союзу (ЄС). Щодо ефективності діяльності банківської системи (БС), українська БС демонструє результати, схожі з деякими країнами ЄС і наближається до рівня країн, які нещодавно приєдналися до Союзу, таких як Чехія, Хорватія, Словенія. Однак, існує чимало проблем, зокрема недостатня капіталізація банків, ризиковість операцій,

невисока надійність малих банків і висока концентрація банківських активів, які потребують вирішення.

Отже, для підвищення конкурентоспроможності українських банківських установ необхідно вжити відповідні заходи. На сьогодні банківське кредитування відіграє ключову роль і є основним джерелом фінансування для реального сектора економіки. Як соціально відповідальні інституції, банки можуть активно брати участь у процесах економічного відновлення, що не лише сприятиме досягненню високих комерційних результатів, але й допоможе стабілізувати соціально-економічну ситуацію в регіоні, а також запобігти різкому зростанню рівня безробіття через закриття підприємств.

Тому для керівників банківських установ надзвичайно важливо зосередитися на одній з основних функцій банку – кредитуванні населення та юридичних осіб. Цей напрямок має великий потенціал для стабільного розвитку, що безсумнівно позитивно вплине на ефективність функціонування підприємств реального сектора економіки.

У сучасних умовах успіх банку значною мірою залежить від розробки і впровадження стратегії розвитку, а також від організації ефективного менеджменту на оперативному рівні, що поєднується із стратегічним плануванням і управлінням. Стратегія є моделлю дій для керівництва і персоналу банку, яка спрямована на досягнення цілей щодо зміцнення ринкових позицій у сфері банківських послуг. Конкурентна стратегія банку включає визначення довгострокових та середньострокових цілей розвитку, принципів і умов їх досягнення, а також розробку напрямів для отримання конкурентних переваг і створення, збереження та розширення унікальної та вигідної позиції на конкурентному ринку.

Стратегічне планування є потужним інструментом управління банківською установою. Це обумовлено тим, що ця система охоплює всі аспекти діяльності банку та впливає на всі його структурні підрозділи. У сучасних умовах розвитку банківської системи стратегічне планування неможливе без проведення детального аналізу.

Для ефективного вирішення управлінських завдань і забезпечення стійкого та прибуткового функціонування банку необхідно проводити всебічний аналіз, як перспективний, так і ретроспективний. Це передбачає використання внутрішньої інформації для оцінки рентабельності банківських операцій і послуг, окупності витрат (операційних і неопераційних), а також прибутковості діяльності окремих підрозділів. Стратегічний аналіз стає особливо важливим в умовах конкуренції на банківських ринках і посилення регулюючих обмежень з боку НБУ під час економічних криз, які можуть призводити до банкрутства банків.

Отже, для підвищення ефективності та конкурентоспроможності банків України можна запропонувати такі напрямки вдосконалення їх діяльності. По-перше, доцільно адаптувати українські нормативно-правові акти до міжнародних стандартів у сфері банківського регулювання. Це включає уніфікацію процедур банківського нагляду та впровадження іноземного досвіду контролю за банківською діяльністю в Україні. Зокрема, слід удосконалити методичку розрахунку нормативів капіталу та вимог до капіталу банків відповідно до Базельської угоди та відповідних директив ЄС.

Також слід підвищити рівень захисту коштів вкладників, що зберігаються в банках, забезпечивши їх більшу безпеку. Державному регулятору необхідно вдосконалити методологію банківського нагляду для більш оперативного та ефективного реагування на зміни та зрушення в банківській системі.

Що стосується банківських установ, їх керівництву варто не лише зосереджуватися на вирішенні поточних проблем, але й сприяти розширенню асортименту банківських послуг для різних категорій клієнтів. Особливу увагу слід приділити розвитку електронного банкінгу, зокрема розширенню послуг, доступних клієнтам без необхідності відвідування банку, акцентуючи увагу на впровадженні сучасних технологій та обладнання.

Усіх зазначених заходів дозволять підвищити ефективність роботи банків, що, у свою чергу, сприятиме поліпшенню функціонування банківської системи та загальному покращенню економіки.

Для розв'язання проблем в організації діяльності вітчизняних банків необхідно впроваджувати комплексний підхід, що охоплює як фінансові, так і організаційні аспекти. Перш за все, важливо зосередитися на підвищенні рівня капіталізації банківської системи. Це може бути досягнуто через залучення додаткового капіталу, державну підтримку та впровадження механізмів, що стимулюють банки до збільшення власних резервів. Сильна капіталізація дозволить банкам стати більш стійкими до фінансових потрясінь та розширити свою діяльність, зокрема в сфері кредитування та інвестицій.

Ще одним ключовим напрямком має бути удосконалення системи управління ризиками, особливо кредитними. Банки повинні переглянути свої підходи до оцінки ризиків, впровадити більш жорсткі стандарти кредитування та забезпечити ретельний аналіз фінансового стану позичальників. Крім того, важливо розробити та впровадити ефективні стратегії роботи з проблемними активами, що дозволить знизити частку простроченої заборгованості та підвищити ліквідність банків. Підвищення рівня банківського менеджменту та постійне навчання персоналу є необхідними умовами для реалізації цих змін.

Нарешті, для забезпечення сталого розвитку банківської системи слід активно розширювати спектр банківських послуг і впроваджувати сучасні фінансові продукти, що відповідають зростаючим потребам споживачів. Це включає розвиток цифрових банківських послуг, поліпшення якості обслуговування та впровадження інноваційних рішень. Важливо також працювати над відновленням довіри населення до банківської системи через зміцнення системи гарантування вкладів та підвищення прозорості банківської діяльності. Комплексний підхід до вирішення зазначених проблем дозволить не лише стабілізувати банківську систему, а й сприятиме її подальшому розвитку та інтеграції в глобальний фінансовий ринок.

3.2. Напрями підвищення ефективності діяльності АТ «Універсал Банк»

У сучасних умовах функціонування банківського сектору України, питання підвищення ефективності діяльності стає критично важливим для кожного фінансового інституту. АТ «Універсал Банк» не є виключенням, адже зростаюча конкуренція, економічні виклики та зміни в поведінці споживачів вимагають від банку постійного вдосконалення своїх процесів та підходів. Ефективність банківської діяльності безпосередньо впливає на здатність установи забезпечувати стабільний прибуток, задовольняти потреби клієнтів та зберігати конкурентні позиції на ринку.

Аналізуючи шляхи підвищення ефективності АТ «Універсал Банк», важливо враховувати як зовнішні, так і внутрішні чинники, що впливають на його діяльність. Серед ключових напрямів можна виокремити вдосконалення управління ризиками, підвищення якості банківського обслуговування, а також впровадження інноваційних фінансових продуктів. Крім того, оптимізація операційних процесів та розвиток цифрових сервісів можуть стати важливими складовими стратегії підвищення ефективності.

У цьому контексті, для досягнення високих результатів, АТ «Універсал Банк» має застосовувати системний підхід, поєднуючи різні інструменти та методи. Визначення пріоритетних напрямів розвитку, активне використання аналітичних даних і гнучке реагування на зміни ринкових умов допоможуть банку не лише підвищити свою ефективність, а й зміцнити свої позиції на українському та міжнародному ринках.

Для посилення фінансової стійкості АТ «Універсал Банк», підвищення вартості власного капіталу, уникнення конфліктів інтересів на всіх рівнях та досягнення цілей зацікавлених сторін, у банку впроваджена система управління ризиками. Управління ризиками в Банку реалізується за допомогою:

- спеціально розроблених механізмів прийняття рішень і контролю за їх виконанням;
- подвійного контролю при виконанні банківських операцій;

– орієнтації на досягнення цілей, визначених стратегічними та бізнес-планами Банку, з урахуванням оптимального співвідношення ризику та доходності.

З метою зменшення можливих втрат, АТ «Універсал Банк» здійснює виявлення, оцінку, постійний моніторинг, контроль та звітування про ризики, щоб попереджувати їх або мінімізувати.

Одним із чинників, що вплинули на стратегію Банку в управлінні ризиками у 2021 році, стало продовження карантину через поширення COVID-19. Банк вживав заходів для пом'якшення негативного впливу цього фактора як на позичальників, так і на себе. У сфері управління кредитним ризиком Банк активно працював з позичальниками, проводячи реструктуризацію кредитного портфеля.

Банк визначає такі ключові ризики:

– кредитний ризик – ймовірність збитків або додаткових витрат, або недоотримання очікуваних доходів через невиконання боржником або контрагентом зобов'язань за договором;

– ринковий ризик – ймовірність збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів через несприятливі зміни валютних курсів, процентних ставок або вартості фінансових інструментів;

– процентний ризик банківської книги** — ймовірність збитків або недоотримання запланованих доходів через негативний вплив змін процентних ставок на банківську книгу. Це може вплинути на економічну вартість капіталу та чистий процентний дохід банку;

– ризик ліквідності – ймовірність збитків або недоотримання доходів через неспроможність банку забезпечити фінансування для зростання активів або виконання своїх зобов'язань вчасно;

– операційний ризик – ймовірність збитків або витрат через недоліки або помилки в організації внутрішніх процесів, дії працівників банку чи інших осіб, збої в інформаційних системах або вплив зовнішніх факторів.

– комплаєнс-ризик – ймовірність збитків, санкцій або втрати репутації через невиконання вимог законодавства, нормативних актів, ринкових стандартів, правил конкуренції, корпоративної етики або внутрішньобанківських документів.

Банк оцінює та управляє кредитними ризиками згідно з нормативами, встановленими Національним Банком України. Протягом розглядуваного періоду банк дотримувався встановлених норм, включаючи максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента (Н7), норматив великих кредитних ризиків (Н8) та норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Нормативи кредитного ризику АТ «Універсал Банк у 2020-2022 рр.

Показник	2020	2021	2022	Відхилення		Оптимальне значення
				2021-2020	2022-2021	
Н7, %	11,52	11,74	13,5	0,22	1,76	< 20%
Н8, %	33,61	21,26	25,67	-12,35	4,41	< 8-кратного розміру регулятивного капіталу
Н9, %	13,81	5,09	4,78	-8,72	-0,31	< 20%

Основною метою управління ринковими ризиками є зменшення потенційних збитків або додаткових втрат, що можуть виникнути через несприятливі коливання курсів іноземних валют, змін ринкових процентних ставок, вартості акцій і інших цінних паперів з нерегульованим прибутком, а також через зміну вартості товарів, ринкових цін, індексів і валютних курсів. Це включає також ризик невиконання емітентом боргових зобов'язань. Управління ринковими ризиками має на меті досягнення запланованих фінансових результатів і забезпечення стабільності капіталу Банку [32].

У рамках управління ризиками Банк використовує такі основні методи:

– уникнення ризику: зупинка операцій, які з високою ймовірністю можуть призвести до значних збитків.

– пом'якшення ризику: набір заходів, спрямованих на зменшення ймовірності виникнення ризику та/або зниження його впливу на результати діяльності Банку.

– прийняття ризику: збереження ризиків на рівні, який відповідає визначеній Банком толерантності до ризиків (ризик-апетиту) і не загрожує інтересам вкладників, кредиторів, власників Банку чи його фінансовій стійкості.

– перенесення ризику: передача ризику іншим сторонам через хеджування або страхування.

– хеджування: метод пом'якшення ризику, що полягає у виборі відповідного інструменту для компенсації збитків від основного об'єкта хеджування за однакових умов чи подій.

– страхування: передбачає сплату страхового внеску для зменшення можливих збитків за рахунок отримання страхових виплат у разі настання страхового випадку.

– диверсифікація: зменшення впливу ризику шляхом уникнення надмірної концентрації у єдиному портфелі, а також шляхом поєднання портфелів, що ведуть до різних результатів за одних і тих самих умов; застосовується як до активних, так і до пасивних операцій.

– лімітування: встановлення обмежень для контролю величини ризиків, з якими стикається Банк протягом своєї діяльності [34].

Управління капіталом є критично важливим для забезпечення стабільної роботи Банку та виконання вимог Національного банку України. Банк активно управляє рівнем капіталу, щоб захистити себе від ризиків, що супроводжують його діяльність.

Підвищення ефективності діяльності АТ «Універсал Банк» вимагає системного підходу, що враховує широкий спектр факторів, впливаючих на функціонування банку. Це включає вдосконалення управління ризиками, яке допоможе банку краще адаптуватися до економічних змін та зменшити ймовірність фінансових втрат. Оновлення підходів до оцінки та управління

кредитними ризиками дозволить банку підтримувати стабільний фінансовий баланс і підвищити довіру клієнтів та інвесторів.

Розвиток цифрових сервісів та впровадження нових фінансових продуктів є ще одним важливим напрямом, що сприятиме зміцненню конкурентних позицій банку. Сучасні технології відкривають нові можливості для покращення якості обслуговування клієнтів, надаючи їм більш зручні та доступні банківські послуги. Це не тільки допоможе утримати наявних клієнтів, але й залучити нових, збільшуючи таким чином ринкову частку банку та підвищуючи його прибутковість.

Важливим залишається й підвищення ефективності операційних процесів, що дозволить банку оптимізувати використання ресурсів і знизити витрати. Поліпшення внутрішньої організації роботи, підвищення рівня банківського менеджменту та інвестиції в навчання персоналу допоможуть банку швидше адаптуватися до змін ринкових умов. Такий комплексний підхід дозволить АТ «Універсал Банк» не лише підвищити ефективність своєї діяльності, але й зміцнити позиції на українському та міжнародному фінансових ринках.

Основним показником, що відображає результати діяльності банку і є індикатором його ефективності, є прибуток. Він демонструє характер, зміст, функціональну спрямованість та обсяги діяльності банківської установи. Прибутковість є критично важливою для банку, оскільки отримання достатнього прибутку дозволяє поповнювати капітал, забезпечує основи для стабільного функціонування і розвитку банку, а також гарантує необхідний рівень дивідендних виплат акціонерам [47].

Прибутковість банку є основним показником, що відображає успішність його господарсько-фінансової та комерційної діяльності. Це комплексний результат, що залежить від багатьох факторів, включаючи ефективність управління активами та пасивами, якість наданих послуг, а також здатність банку залучати та утримувати клієнтів. Прибутковість демонструє, наскільки успішно банк реалізує свої стратегії і досягає фінансових цілей, забезпечуючи стабільний дохід для своїх акціонерів і стейкхолдерів.

Доходи банку, що формуються від різних джерел, таких як проценти за кредитами, комісійні доходи, інвестиції та інші фінансові операції, повинні не лише покривати всі операційні витрати, але й створювати достатній резерв для формування прибутку. Прибуток, отриманий банком, є основою для забезпечення його фінансової стійкості та можливості розвитку. Він дозволяє банку інвестувати в нові проекти, технології, розширювати спектр послуг і підвищувати свою конкурентоспроможність на ринку.

Крім того, рівень прибутковості банку безпосередньо впливає на виплату дивідендів акціонерам, що є важливим чинником для підтримання їхньої лояльності та залучення нових інвесторів. Прибуток також сприяє зростанню капіталу банку, що, в свою чергу, зміцнює його фінансову базу і підвищує здатність до реалізації активних і пасивних операцій. Таким чином, ефективне управління прибутковістю є ключовим елементом успішної діяльності банку і забезпечення його стійкого розвитку в довгостроковій перспективі [48].

Для оцінки прибутковості банку необхідно розрахувати основні показники, такі як: адекватність регулятивного капіталу; рентабельність активів (ROA); рентабельність капіталу (ROE); чиста процентна маржа.

Згідно з розрахунками, адекватність регулятивного капіталу була нижчою за норму протягом аналізованого періоду, зокрема 8,4% у 2020 році. Однак у 2022 році цей показник зріс на 2,4 п.п., досягнувши нормативного рівня і становив 10%, перебуваючи на межі нормативного значення.

Рентабельність активів протягом розглянутого періоду залишалася нижчою за норму і була меншою за 1%, що вказує на неефективне використання ресурсів банку.

Рентабельність капіталу також була нижчою за норму протягом більшості періоду, зокрема менше 15% у 2021 році, що свідчить про недостатню ефективність банківської діяльності. Проте в 2022 році цей показник зріс до 23,5%, що відображає покращення ефективності роботи банку.

Чиста процентна маржа показує тенденцію до зростання протягом аналізованого періоду і перевищує нормативне значення, що свідчить про

ефективність керівництва банку у виконанні його основної функції – фінансового посередництва.

Для максимізації прибутку важливо збільшувати доходи та зменшувати витрати банку. У цьому контексті можна запропонувати основні напрями діяльності АТ «Універсал Банк» на 2023-2024 роки:

- діджиталізація банківських послуг: розширення можливостей через мобільний додаток для комплексного обслуговування клієнтів та здійснення операцій з віртуальними активами в межах чинного законодавства.

- помірне зростання кредитного портфелю: забезпечення збалансованого зростання кредитування для суб'єктів господарської діяльності.

- інвестиційна діяльність: дотримання нормативно-правових актів Національного банку України.

- збереження довіри: підтримання високого рівня довіри від юридичних та фізичних осіб шляхом своєчасного виконання зобов'язань перед вкладниками та акціонерами.

- купівля/продаж кредитного портфеля: ефективне управління портфелем кредитів для юридичних та фізичних осіб.

- управління проблемною заборгованістю: активна робота з проблемними кредитами, включаючи купівлю/продаж NPL кредитів і оптимізацію структури проблемного портфелю.

- контроль витрат: забезпечення ефективного рівня адміністративно-господарських витрат та капітальних вкладень для досягнення запланованих показників розвитку.

Підвищення ефективності діяльності АТ «Універсал Банк» вимагає системного підходу, що враховує як внутрішні, так і зовнішні виклики. Вдосконалення управління ризиками та оптимізація кредитної політики дозволять зменшити фінансові втрати і підвищити стійкість банку в умовах економічної нестабільності. Ці заходи сприятимуть покращенню фінансових показників і зміцненню довіри з боку клієнтів та інвесторів.

Крім того, розвиток цифрових сервісів та впровадження інноваційних фінансових продуктів є важливим напрямом для підвищення конкурентоспроможності банку. В умовах зростаючої цифровізації банківських послуг, інвестиції в IT-інфраструктуру та розширення спектру послуг допоможуть банку не лише утримувати існуючих клієнтів, але й залучати нових. Це забезпечить зростання частки ринку та підвищення прибутковості.

У підсумку, для досягнення стратегічних цілей, АТ «Універсал Банк» повинен активно працювати над вдосконаленням операційних процесів та підвищенням якості обслуговування клієнтів. Системний підхід, що поєднує інновації, оптимізацію ресурсів та управління ризиками, дозволить банку не лише підвищити свою ефективність, але й зміцнити свої позиції як на українському, так і на міжнародному ринках.

Отже, успіх банку в підвищенні прибутковості залежить від його здатності адаптуватися, гнучкості, інноваційності та ефективності операцій. Зосередження на цих аспектах дозволить банкам не тільки збільшити доходи, але й забезпечити свою стійкість і конкурентоспроможність у майбутньому.

Висновок до розділу 3

Для підвищення ефективності та конкурентоспроможності банків України можна запропонувати такі напрямки вдосконалення їх діяльності. По-перше, доцільно адаптувати українські нормативно-правові акти до міжнародних стандартів у сфері банківського регулювання. Це включає уніфікацію процедур банківського нагляду та впровадження іноземного досвіду контролю за банківською діяльністю в Україні. Зокрема, слід удосконалити методику розрахунку нормативів капіталу та вимог до капіталу банків відповідно до Базельської угоди та відповідних директив ЄС.

Також слід підвищити рівень захисту коштів вкладників, що зберігаються в банках, забезпечивши їх більшу безпеку. Державному регулятору необхідно вдосконалити методологію банківського нагляду для більш оперативного та ефективного реагування на зміни та зрушення в банківській системі. Що стосується банківських установ, їх керівництву варто не лише зосереджуватися на вирішенні поточних проблем, але й сприяти розширенню асортименту банківських послуг для різних категорій клієнтів. Особливу увагу слід приділити розвитку електронного банкінгу, зокрема розширенню послуг, доступних клієнтам без необхідності відвідування банку, акцентуючи увагу на впровадженні сучасних технологій та обладнання.

Підвищення ефективності діяльності АТ «Універсал Банк» вимагає системного підходу, що враховує як внутрішні, так і зовнішні виклики. Вдосконалення управління ризиками та оптимізація кредитної політики дозволять зменшити фінансові втрати і підвищити стійкість банку в умовах економічної нестабільності. Ці заходи сприятимуть покращенню фінансових показників і зміцненню довіри з боку клієнтів та інвесторів.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи були досліджені теоретичні та практичні аспекти організації банківської установи, проаналізована діяльність АТ «Універсал Банк» та розроблено ряд рекомендацій для її вдосконалення.

1. Охарактеризовані основи організації та функціонування банківських установ. Згідно з визначенням у Законі України «Про банки і банківську діяльність», об'єктом банківської діяльності є грошові цінності, що виконують функції засобу платежу та накопичення. Однак, при вивченні практичних аспектів банківської діяльності, слід також враховувати інші цінності, з якими банки проводять операції, такі як цінні папери з грошовим вираженням і валютні цінності. Таким чином, банківська діяльність охоплює сукупність операцій банківської системи щодо обороту грошей, цінних паперів і валютних цінностей як засобів платежу, збереження та товару.

2. Вивчені види банківських операцій та їх характеристики. Операції банку представляють собою дії банківської установи, спрямовані на забезпечення її функціонування як підприємницького суб'єкта і як фінансового посередника, що виконує притаманні йому функції. Банківська операція – це подія, оформлена документально, що викликає зміни в балансових показниках банку. Основні види банківських операцій включають: кредитні, засновницькі, розрахунково-касові, інвестиційні, депозитні, міжбанківські, емісійні, комісійні та посередницькі.

3. Означено методичні підходи до аналізу діяльності банківських установ. Аналіз комерційного банку є багатограним завданням, що вимагає дослідження різних аспектів його діяльності за допомогою комплексного підходу. У економічній літературі аналіз класифікується за різними критеріями. Щодо періодичності, аналіз фінансової стійкості може бути щоденним, щотижневим, місячним, квартальним або річним. В залежності від охоплення,

він поділяється на повний – вивчає всі аспекти діяльності банку, і тематичний – фокусується на окремих питаннях, що дозволяє визначити можливості для покращення певних напрямів діяльності. Основними показниками, що відображають ефективність банку, є ліквідність, фінансова стійкість, ділова активність та рентабельність.

4. Подано організаційно-економічну характеристику АТ «Універсал Банк». Основним акціонером АТ «Універсал Банк» є компанія Байлікан Лімітед, товариство з обмеженою відповідальністю, зареєстроване за законодавством Кіпру, яка набула право власності на акції 23.12.2016 року. Компанія володіє 340 267 197 простими іменними акціями, що становить 100% статутного капіталу АТ «Універсал Банк». Опосередковане володіння істотною часткою в банку здійснює Тігіпко Сергій Леонідович, громадянин України. Згідно зі Статутом, АТ «Універсал Банк» надає фізичним та юридичним особам широкий спектр внутрішніх і міжнародних банківських послуг, включаючи комерційні, інвестиційні, депозитарні операції та інші види діяльності, дозволені законодавством України. Статутний капітал банку становить 4 202 671 970 грн., і він є членом Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

5. Проведено фінансову оцінку активних і пасивних операцій АТ «Універсал Банк». Загальний обсяг активів протягом 2020-2022 років демонструє зростання. У 2021 році активи зросли на 23 624 501 тис. грн., а у 2022 році ще на 37 633 001 тис. грн. (65%), що свідчить про активний розвиток банку. Збільшення статей власного капіталу також відзначено: у 2021 році його загальна сума зросла на 153%, а у 2022 році – на 37%. Зобов'язання банку також мають тенденцію до зростання, збільшившись на 62% у 2021 році і на 52% у 2022 році, що вказує на розширення депозитної бази банку.

6. Проаналізовано фінансові результати та ефективність діяльності АТ «Універсал Банк». Банк демонструє резерв міцності за більшістю економічних нормативів НБУ. Однак, з огляду на тривалість складної ситуації в країні та часті зміни в банківському законодавстві, контроль за ризиками залишається актуальним. АТ «Універсал Банк» стикається з типовими для банківської

системи ризиками, проте його уразливість до окремих ризиків оцінюється індивідуально, враховуючи внутрішню організацію, активність на різних ринках, управління активними та пасивними операціями, а також якість вкладень і стабільність пасивної бази. На даний момент банк має підвищену чутливість до кредитного ризику та ризику ліквідності.

7. Визначено способи вирішення проблем в організації діяльності вітчизняних банків. Нині сучасна банківська система України стикається з такими викликами, як військово-політична нестабільність, загальноекономічна дестабілізація та зниження довіри населення до банківського сектору і його продуктів.

8. Обґрунтовано напрямки для підвищення ефективності діяльності АТ «Універсал Банк». Для зменшення потенційних втрат банк активно виявляє, оцінює, проводить постійний моніторинг, контроль та звітування про ризики з метою їх попередження або мінімізації. Визначено основні ризики: кредитний, ринковий, процентний ризик банківської книги, ризик ліквідності, операційний і комплаєнс-ризик. Для управління ризиками банк застосовує такі методи: уникнення ризику, пом'якшення ризику, прийняття ризику, перенесення ризику, хеджування, страхування, диверсифікацію та лімітування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жуков А. М., Іоффе А. Ю., Кротюк В. Л. та ін. Банківське право України: навч. пос. К.: Ін Юре, 2000. 384 с.
2. Латковська Т.А. Фінансово-правове регулювання організації та функціонування банківської системи в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз : дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2007. 543 с.
3. Нагайчук Н.Г. Уточнення змісту банківської діяльності: риси і принципи. *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. 2014. № 3 (21). С. 98-103.
4. Латковська Т. А. Банківська діяльність як предмет регулювання різних галузей права. *Актуальні проблеми держави і права* : збірник наукових праць. 2009. Випуск 49. С. 343.
5. Заверуха І.Б. Банківське право : посібник для студентів. Львів : Астролябія, 2002. 222 с.
6. Безклубий І.А. Теоретичні проблеми банківських правочинів : дис.. ... докт. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2006. 486 с.
7. Дроздова Н.В. Договір про надання фінансових послуг у цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 22 с.
8. Ортинський В. Л. Основи держави і права України. 2-ге вид., допов. і переробл. Львів : Оріяна-Нова, 2005. 368 с.
9. Симов'ян В.С. Банківський контроль в Україні: адміністративно-правові засади : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. 274 с.
10. Орлюк О.П. Правові проблеми організації та діяльності банківської системи України : дис. докт. юрид. наук. Харків, 2003. 381 с.

11. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 12.04.2024).
12. Банківські операції: навч. посіб./ Н.І.Демчук, О.В. Довгаль, Ю.П. Владика. Дніпро: Пороги, 2017.
13. Опря А. Т. Фінансове право : навчальний посібник. Київ : Центр навч. літератури, 2004. 248 с.
14. Нагайчук Н.Г. Уточнення змісту банківської діяльності: риси і принципи. *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. 2014. № 3 (21). С. 98-103.
15. Рекіянов С. О. Сутність банківської системи України та її функції в сучасних умовах. Наукові праці МАУП. 2013. Вип. 2 (37). С. 77–83.
16. Про організацію операційної діяльності в банках України: Положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 18.06.2003р. № 254. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0559-03> (дата звернення: 08.04.2024)
17. Банківська система: навч. посіб. / Катан Л.І., Демчук Н.І., Бабенко-Левада В.Г., Журавльова Т.О. / за ред. Мазур І.М. Дніпро: Пороги. 2017. 444 с.
18. О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин, Т.Я. Андрейків. Кредит і банківська справа : підручник К., 2008. 564 с.
19. Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Положення, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 30.06.2016р. № 351. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16/paran18#n18> (дата звернення : 05.05.2024)
20. Про організацію операційної діяльності в банках України: Положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 18.06.2003р. № 254. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0559-03> (дата звернення: 12.04.2024)

21. Копилюк О. І., Музичк О. М. Банківські операції: навч. пос. 2-ге вид., випр. і допов. К.: ЦУЛ, 2012. 536 с.
22. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз : навч. посібн. К. : КНЕУ, 2001. 540 с
23. Деревянська О. Активно-пасивні операції та управління ліквідністю банківської установи. *Вісник НБУ*. 2008. - № 7.- с.43 – 46.
24. Крилова В., Набок Р. Складові процесу управління ліквідністю банку. *Вісник НБУ*. 2008.- № 6.- с.24-29.
25. Сучасні концепції менеджменту: навч. посіб. / За ред. д-ра екон. наук, проф. Л. І. Федулової. К.: Центр учбової літератури, 2007. 536 с
26. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 486 с
27. Зверяков, М. І., Коваленко В. В., Сергєєва О. С. Управління фінансовою стійкістю банків: підр. К. : «Центр учбової літератури». 2016. 520 с.
28. Жердецька Л. В. Трансформація підходів до оцінки та регулювання ризику ліквідності банків. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Вип. 3 (03). С. 217-222.
29. Науменкова С. В., Міщенко С. В. Розвиток фінансового сектору України в умовах формування нової фінансової архітектури. К. : УБС, ЦНДНБУ, 2009. 384 с.
30. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) К. : КНТЕУ, 2006. 759 с.
31. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навч. пос. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.
32. Статут АТ «Універсал Банк». Протокол №1-2018 від 27.04.2018 .
URL :
<https://www.universalbank.com.ua/storage/app/uploads/public/5b4/c7c/c0a/5b4c7cc0a61b0639980458.pdf> (дата звернення: 14. 05.2024)
33. АТ «Універсал Банк». Офіційний сайт. URL :
<https://www.universalbank.com.ua/> (дата звернення: 14.04.2024)

34. Річна фінансова звітність АТ «Універсал Банк» за рік, що закінчився 31.12.2020. 155 с. URL : <https://www.universalbank.com.ua/storage/app/uploads/public/608/c00/775/608c00775650a153754536.pdf> (дата звернення - 16.04.2024)
35. Річна фінансова звітність АТ «Універсал Банк» за рік, що закінчився 31.12.2021. 171 с. URL : <https://www.universalbank.com.ua/storage/app/uploads/public/629/f38/a51/629f38a519b84195988375.pdf> (дата звернення - 16.04.2024)
36. МОНОБАНК. Офіційний сайт. URL: <https://www.monobank.ua/?lang=uk> (дата звернення – 16.05.2024)
37. Азаренкова Г. М. Управління фінансовими ресурсами банку : монографія . Київ: УБС НБУ, 2012. 179 с.
38. Сирота А. І. Поняття «банківська операція» та «кредитна операція банку» . *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. №4. С. 127–130.
39. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 15.05.2024)
40. Герасимович, А.М. Аналіз банківської діяльності: підр. К.: КНЕУ, 2010. 599 с.
41. Коваль, С.В. Фінансові результати діяльності банківських установ: теоретичні та практичні аспекти. *Світ фінансів*. 2014. С. 83–89.
42. Муравський О.А., Шевчук Д.В. Становлення та розвиток банківської системи України, *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2020. Т. 25. Вип. 5(84) С. 110-116.
43. Шевцова О.Й., Артеменко Т.Ю. Складові стратегічного управління банком. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць*. Суми: УАБС НБУ, 2005. С.18-24.
44. Коверза В.С., Неізнестна О.В., Шендригоренко М.Т., Іванова Н.С. Шляхи підвищення конкурентоспроможності банків в контексті інтеграції в ЄС. *Ефективна економіка*. 2020. №11.–URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8351> (дата звернення: 20.05.2024).

45. Лаптев С.М. Фінансове планування у банку. *Фінанси України*. 2001. № 8. С.88-102.
46. Кротюк В. Стратегія і тактика розвитку банківської системи. *Вісник НБУ*. 2000. № 10. С. 2-3.
47. Криклій О.А. Управління прибутком банку: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 136 с.
48. Матвієнко О.С. Шляхи підвищення прибутковості банківської діяльності в Україні. *Молодий вчений*. 2014. № 6(1). С. 169-172

Додаток А

Відомості про остаточних ключових учасників у структурі власності банку станом на 01 січня 2022 року

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УНІВЕРСАЛ БАНК»
04114, м. Київ, вул. Автозаводська, 54/19

№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи або повне найменування юридичної особи	Тип особи	Чи є особою власником істотної участі в банку	Інформація про особу	Участь особи в банку, %			Опис взаємозв'язку особи з банком
					пряма	опосередкована	сукупна	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Тігішко Сергій Леонідович	ФО	ТАК	Громадянство: Україна, Україна, м. Київ	-	100	100	Через юридичну особу ВАЛІКАН ЛІМІТЕД (БАЙЛІКАН ЛІМІТЕД) (100%), який належить 100% акцій юридичної особи SILVERECO LIMITED (СІЛВЕРЕКО ЛІМІТЕД), який в свою чергу належить 100 % акцій Банку. Контролер SILVERECO LIMITED (СІЛВЕРЕКО ЛІМІТЕД)

Примітка. Розрахунок опосередкованої участі ключового учасника в банку (колонка 7 таблиці):

№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи або повне найменування юридичної особи	Розрахунок
1	2	3
1.	Тігішко Сергій Леонідович	100

Голова Правління
(посада уповноваженої банком особи)

31.01.2022
(дата)

(підпис)

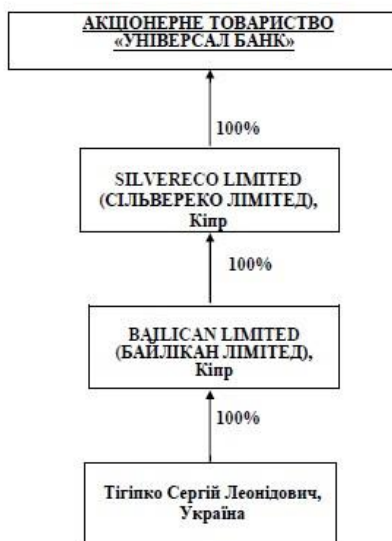
Бзенко Сергій Олександрович
(прізвище та ініціали власника)

Старомінська Ірина Олександрівна
(прізвище та ініціали)

(044) 391-57-80
(телефон власника)

Додаток 4
до Положення про порядок подання відомостей про структуру власності банку (пункт 11 розділу II)

Схематичне зображення структури власності АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» станом на 01 січня 2022 року

Голова Правління
(посада уповноваженої банком особи)

(підпис)

Старомінська Ірина Олександрівна
(прізвище та ініціали)

Додаток Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УНІВЕРСАЛ БАНК»
Фінансова звітність, на 31 грудня 2020 року та за рік, що закінчився на цю дату

Звіт про фінансовий стан АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»
на 31 грудня 2020 року

(тис.грн.)

Найменування статті	Примітки	на 31 грудня 2020 року	на 31 грудня 2019 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	4 157 895	2 167 422
Кредити на заборгованість банків	7	241 954	-
Кредити та заборгованість клієнтів	8	16 408 875	9 743 128
Інвестиції в цінні папери	9	10 689 832	3 598 494
Повідні фінансові активи	35	44 685	-
Інвестиційна нерухомість	10	30 162	22 469
Дебіторська заборгованість щодо поточного наданку та прибутку	29	4 060	4 060
Відстрочені податкові активи	29	12 494	13 172
Осередні засоби та нематеріальні активи	11	161 472	165 707
Інші активи	12, 13	2 154 485	2 001 927
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи тріт'я осіб	14	57 302	79 976
Усього активів		33 963 216	17 796 355
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	15	2 298 655	64 552
Кошти клієнтів	16	27 179 911	14 339 616
Інші заборгованості	17	370	475
Резерви та зобов'язаннями	18	101	15 142
Інші зобов'язання	19, 20	1 624 745	1 673 510
Усього зобов'язань		31 303 662	16 093 295
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	21	3 702 672	3 102 672
Емісійні різниці	21	1 375 076	1 375 440
Незарезервовані статутний капітал		-	300 000
Резерви та інші фонди банку		53 301	-
Резерви перецінки	23	(1 642)	28 625
Нерозподілений прибуток / (збиток) (індивідуальний збиток)		(2 469 833)	(3 103 677)
Усього власного капіталу		2 659 554	1 703 060
Усього зобов'язань та власного капіталу		33 963 216	17 796 355

Завершено до випуску та підписано
«29» квітня 2021 року

Голова Правління

Староміжко І.О.

Головний бухгалтер

Міхалко Т.В.

Додаток В

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УНІВЕРСАЛ БАНК»
Фінансова звітність на 31 грудня 2020 року та за рік, що закінчилися на цю дату
Івіт про прибуток та збиток та інший сукупний дохід АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» за 2020 рік

Найменування статті	Примітки	за 2020 рік	за 2019 рік
Процентні доходи	24	3 970 573	2 206 754
Процентні витрати	24	(1 607 379)	(980 386)
Чистий процентний дохід/(чисті процентні витрати)	24	2 363 194	1 226 368
Комісійні доходи	25	3 307 908	1 790 991
Комісійні витрати	25	(1 561 362)	(585 338)
Чистий прибуток/(збиток) від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	25	95 330	(24 578)
Чистий прибуток/(збиток) від операцій із борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		11	80
Чистий прибуток/(збиток) від операцій із включеною валютою		237 928	135 440
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки показної валюти		(69 921)	7 992
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки об'єкта інвестиційної нерухомості		4 770	(372)
Доходи/(витрати), які виникають під час переоцінки вимогів фінансових активів та кредитових ставках, включно або включно, ніж ринкові		-	(2 305)
Чистий збиток/дохід від інвестиційної нерухомості фінансових активів	7, 8, 9, 10, 13	(932 550)	(553 594)
Чистий збиток/(прибуток) від збільшення/зменшення резервів за збиток/вимогами	18	54	1 195
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки вимогів фінансових активів, які обліковуються за амортизаційною собівартістю		(6 023)	(812)
Інші операційні доходи	26	270 999	302 817
Витрати на вилучення проміжним	27	(873 533)	(324 045)
Витрати внаслідок амортизації	27	(33 896)	(50 472)
Інші адміністративні та операційні витрати	27	(2 495 214)	(1 390 952)
Прибуток/(збиток) до оподаткування		685 695	533 015
Витрати на податок на прибуток	29		
Прибуток/(збиток) за рік		685 695	533 015
ІНШІ СУКУПНІ ДОХОДИ			
СТАТТІ, ЩО НЕ БУДУТЬ РЕКЛАСИФІКОВАНІ В ПРИБУТОК ЧИ ЗБИТОК			
Зміна результатів переоцінки основних засобів	23	3 197	1 695
Інший сукупний дохід, що не буде рекласифікований у прибуток чи збиток	21	(678)	649
Інший сукупний дохід, що не буде рекласифікований у прибуток чи збиток після оподаткування		4 519	2 344
СТАТТІ, ЩО БУДУТЬ РЕКЛАСИФІКОВАНІ В ПРИБУТОК ЧИ ЗБИТОК			
Зміна результатів переоцінки боргових фінансових інструментів	23	(33 356)	26 142
чиста зміна справедливої вартості		(36 015)	26 022
чиста зміна справедливої вартості, перенесена до складу прибутку чи збитку	25	2 659	(480)
Інший сукупний дохід, що не буде рекласифікований у прибуток чи збиток після оподаткування		(33 356)	26 142
Інший сукупний дохід після оподаткування		(28 837)	28 486
Усього сукупного доходу/(збитку) за рік		656 858	561 501
Прибуток/(збиток) на акцію на балансову дату, грн	30	2,00	1,72
Чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію, грн	30	2,00	1,72

Затверджено до друку та підписано
«29» квітня 2021 року

Голова Правління

Головний бухгалтер

Староміський І.О.

Місисішко Т.В.

Цей звіт є однією з частин річної фінансової звітності за 2020 рік, яку складають частинки цієї фінансової звітності

2

Додаток Г

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УНІВЕРСАЛ БАНК»
Фінансова звітність на 31 грудня 2021 року та за рік, що закінчився на цю дату

Звіт про фінансовий стан АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»
на 31 грудня 2021 року

(тис.грн.)

Найменування статті	Примітки	на 31 грудня 2021 року	на 31 грудня 2020 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	6 356 498	4 157 895
Кредити та заборгованість банкам	7	233 428	241 954
Кредити та заборгованість клієнтам	8	26 064 068	16 408 875
Інвестиції в тімні папери	9	19 647 780	10 689 832
Позички фінансові активи	35	113 500	44 685
Інвестиційна нерухомість	10	29 891	30 162
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	29	326	4 060
Відстрочений податковий актив	29	17 294	12 494
Осередні засоби та нематеріальні активи	11	203 379	161 472
Інші активи	12, 13	4 861 838	2 154 485
Наборотні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	14	59 715	57 302
Усього активів		57 987 717	33 963 216
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	15	5 374 235	2 298 635
Кошти клієнтів	16	42 773 788	27 379 911
Позички фінансові зобов'язання	35	166	-
Інші залучені кошти	17	-	270
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	29	159 102	-
Резерви за зобов'язаннями	18	101	301
Інші зобов'язання	19, 20	2 556 018	1 624 745
Усього зобов'язань		50 863 418	31 383 662
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	21	4 202 672	3 702 672
Емісійні різниці	21	1 912 465	1 375 076
Резерви та інші фонди банку		121 871	53 301
Резерви нерозподілені	25	(46 489)	(1 642)
Нерозподілений прибуток / (інтегрований збиток)		533 788	(2 469 853)
Усього власного капіталу		6 724 307	2 659 554
Усього зобов'язань та власного капіталу		57 987 717	33 963 216

Затверджено до випуску та підписано
«25» лютого 2022 року

Голова Правління

Степанівська Г.О.

Головний бухгалтер

Міщенко Т.В.

Додаток Д

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УНІВЕРСАЛ БАНК»
Фінансова звітність на 31 грудня 2021 року та за рік, що закінчився на цю дату
Звіт про прибуток та збиток та інший сукупний дохід АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» за 2021 рік

Найменування статті	Прибуток	(тис. грн.)	
		за 2021 рік	за 2020 рік
Продавний дохід	24	7 056 733	3 970 573
Продавні витрати	24	(1 873 973)	(1 607 379)
Чистий продавний дохід (Чисті процентні витрати)	24	5 182 760	2 363 194
Комісійні доходи	25	5 960 222	3 307 908
Комісійні витрати	25	(3 061 351)	(1 561 362)
Чистий прибуток (збиток) від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	28	59 916	95 330
Чистий прибуток (збиток) від операцій із борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		-	11
Чистий прибуток (збиток) від операцій із нематеріальною нерухомістю		412 627	237 928
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки інвентарної вартості		3 097	(69 921)
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		1 963	4 770
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		-	-
Чистий збиток від зменшення вартості фінансових активів	6, 7, 8, 9, 12, 13	(802 090)	(932 550)
Чистий збиток (прибуток) від збільшення (зменшення) резервів за зобов'язаннями	18	-	54
Чистий прибуток (збиток) від припинення визнання фінансових активів, які обліковуються за амортизованою собівартістю		(1 025)	(6 023)
Інші операційні доходи	26	792 270	270 999
Витрати на витрати працівникам	27	(658 656)	(473 533)
Витрати зносу та амортизації	27	(61 008)	(55 896)
Інші адміністративні та операційні витрати	27	(4 548 539)	(2 495 214)
Прибуток (збиток) до оподаткування		3 280 186	685 695
Витрати на податок на прибуток	29	(207 975)	-
Прибуток (збиток) за рік		3 072 211	685 695
ІНШІЙ СУКУПНИЙ ДОХІД:			
СТАТТІ, ЩО НЕ БУДУТЬ РЕКЛАСИФІКОВАНІ В ПРИБУТОК ЧИ ЗБИТОК			
Зміна результату переоцінки основних засобів	23	43	5 197
Інший сукупний дохід, що не буде рекласифікований у прибуток чи збиток	23	(8)	(678)
Інший сукупний дохід, що не буде рекласифікований у прибуток чи збиток після оподаткування		35	4 519
СТАТТІ, ЩО БУДУТЬ РЕКЛАСИФІКОВАНІ В ПРИБУТОК ЧИ ЗБИТОК			
Зміна результату переоцінки боргових фінансових інструментів:	23	(44 883)	(33 356)
часта зміна справедливої вартості		(44 538)	(36 015)
часта зміна справедливої вартості, перекласифікований до складу прибутку чи збитку	23	(345)	2 659
Інший сукупний дохід, що буде рекласифікований у прибуток чи збиток після оподаткування		(44 883)	(33 356)
Інший сукупний дохід після оподаткування		(44 548)	(28 837)
Усього сукупного доходу (збитку) за рік		3 027 363	656 858
Прибуток (збиток) на акцію від діяльності, що триває, грн.	30	8,04	2,00
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію, грн.	30	8,04	2,00

Застверджено до випуску та підписано
«25» лютого 2022 року

Голова Правління

Старовіський Г.О.

Головний бухгалтер

Міщенко Т.В.